

Συνέντευξη με τον κ. Καραβυράκη Νικόλαο

Βριλήσσια, οικία κ. Καραβυράκη

23 Φεβρουαρίου 2005

Ερευνητές συμμετέχοντες στη συνέντευξη:

Θεοδοσοπούλου Ειρήνη, Φραγκούλης Εμμανουήλ

Ερ. Κύριε Καραβυράκη θα θέλαμε να μας πείτε καταρχήν, εσείς κατάγεστε από την Ιεράπετρα;

Απ. Επισκοπή Ιεράπετρας.

Ερ. Πώς και ασχοληθήκατε με τη μουσική; Έπαιζε κανένας στην οικογένεια;

Απ. Όχι, ο πρώτος ο οποίος έδωσε... έδειξε το δρόμο ήταν ο αδερφός μου.

Ερ. Μεγαλύτερος;

Απ. Μεγαλύτερος, ναι. Ήταν ο άνθρωπος που δούλεψε ένα καλοκαίρι και αντί να πάει να πάρει ένα ποδήλατο, να πάρει οτιδήποτε άλλο προτίμησε να πάρει ένα όργανο. Όλοι... υπήρχε μια παράδοση στην οικογένεια, μουσική οικογένεια δηλαδή η μαμά μου τραγουδούσε, ο μπαμπάς μου, τα αδέρφια της μάνας μου ήταν όλοι... είχαν σχέση με την βυζαντινή μουσική, ψάλτες είναι οι περισσότεροι, είχανε μια σχέση με τη μουσική αλλά κανείς δεν αποφάσισε να πάρει όργανο. Ο πρώτος που το έκανε ήταν ο αδερφός μου.

Ερ. Και τι όργανο πήρε;

Απ. Πήρε μπουζούκι γιατί αυτή την εποχή ήταν το πιο φτηνό. Και αλλάξαμε τις χορδές του μπουζουκιού και προσπαθήσαμε να τις κάνουμε λαούτο, αλλά το παίζαμε σα λαούτο, δεν είχαμε δει κάποιον να παίζει μπουζούκι στην περιοχή, δεν υπήρχε κανένας να παίζει μπουζούκι. Ήταν ο πρώτος που δηλαδή... ό,τι μας ήρθε στο μυαλό κι ό,τι βλέπαμε σε κάποιο πανηγύρι που ερχότανε.

Ερ. Το όνομα του αδερφού σας;

Απ. Μανώλης.

Ερ. Κι από πού το πήρε το όργανο, το μπουζούκι;

Απ. Από την Ιεράπετρα.

Ερ. Υπήρχε εκεί οργανοποιείο;

- Απ. Όχι, δεν υπήρχε οργανοποιείο, υπήρχε ένας που έφερνε από μπετονιέρες μέχρι θερμάστρες και μπουζούκια. Ένα από αυτά που έφερε ήταν κι ένα μπουζούκι. Έμεινε απούλητο γύρω στα τέσσερα - πέντε χρόνια. Ήταν απούλητο στο μαγαζί, δεν το έπαιρνε κανένας και το πήρε ο αδερφός μου.
- Ερ. Κι εσείς; Το βλέπατε και θέλατε να παίξετε;
- Απ. Ναι, ο αδερφός μου λοιπόν ήταν αυτός που έμαθε πρώτος, που έβγαλε ήχο στα χέρια του, οπότε μόλις άκουσα εγώ ότι έβγαζε τραγούδια τα οποία ξέραμε ως πούμε Πετραδάκι και τα γνωστά τραγούδια που παίζαν τα ραδιόφωνα την εποχή και Δερμιτζογιάννη τότε που ακουγόταν πάρα πολύ ο Δερμιτζογιάννης στο ραδιόφωνο... μόλις κατάλαβα ότι έβγαζε ήχο λέω «εδώ κάτι γίνεται» και ακολούθησα το δρόμο του. Ερχόμενος στην Αθήνα όμως είδα μεγάλους μουσικούς.
- Ερ. Εσείς πόσο χρονών ήσασταν τότε;
- Απ. Έντεκα.
- Ερ. Όταν πρωτοπιάσατε το μπουζούκι με τις χορδές αυτές;
- Απ. Ναι, ναι, ήταν στα έντεκα. Το αλλάξαμε τώρα, προσπαθήσαμε και είδαμε... το φτιάξαμε το κούρδισμα να είναι σαν από λαούτο για να μπορούμε να παίζουμε, να χτυπάμε... μας άρεσε η... ο ήχος του ίσου που κρατούσε το τέτοιο... οι μπάσο κόρντες που μας άρεσε ο ήχος και προτιμήσαμε να το κάνουμε λαούτο.
- Ερ. Βιολί υπήρχε τότε στην Ιεράπετρα;
- Απ. Ναι, βιολί υπήρχε πάντα... στο χωριό μου ειδικά είχε πολλά βιολιά και σε όλη την Ιεράπετρα και στο χωριό μου είχε θυμάμαι εγώ τότε είχε τουλάχιστον τέσσερα που παίζανε... τέσσερις βιολάτορες.
- Ερ. Ονόματα θυμάστε;
- Απ. Μπουρνέλης ένας... Σουργιαδάκης, δε θυμάμαι το μικρό του... Μπουρνέλης, Σουργιαδάκης... ο Μπάλλος που είναι το παρατσούκλι του, δε θυμάμαι το μικρό του... Φραγκούλης, το θυμήθηκα. Φραγκούλης λοιπόν ή Μπάλλος και... Δε θυμάμαι τον άλλον πώς τον λέγανε...
- Ερ. Αυτοί από πού ήτανε; Από την Επισκοπή;
- Απ. Από την Επισκοπή κι από τα διπλανό χωριό το οποίο ήτανε... είμαστε σχεδόν ένα... είμαστε ένα χωριό... τρία χωριά σαν ένα.

- Ερ. Εσείς πώς και δεν πιάσατε να παίζετε βιολί; Θέλατε κάτι να κρατάει το ίσο;
- Απ. Καταρχήν θεωρούσα ότι ήταν ακριβό το βιολί, δεν μπορούσες να πάρεις βιολί... νομίζαμε ότι θα ήταν βιολί. Το θεωρούσα πιο δύσκολο κι έτυχε να πάρει ο αδερφός μου το μπουζούκι. Αν έπαιρνε βιολί ίσως μάθαινα βιολί. Έτυχε δηλαδή ήτανε...
- Ερ. Λύρα υπήρχε καθόλου στην περιοχή;
- Απ. Όχι, τη λύρα την είδα μεγάλος, γύρω στα δεκαπέντε μου στο χωριό, στα δεκατέσσερα με δεκαπέντε, σε κάποιο πανηγύρι. Θα μπορούσα να πάω στην Ιεράπετρα να... στο χωριό μου πρώτη φορά νομίζω ήρθε γύρω στα... πρέπει να ήμουνα γύρω στα δεκατέσσερα – δεκαπέντε. Δεκατέσσερω χρονώ πρέπει να 'ρθε το... δεν είμαι σίγουρος μπορεί να 'ναι και δεκατρία. Όχι αμέσως πάντως, αργότερα.
- Ερ. Λαουτιέρηδες εκεί στην περιοχή υπήρχαν;
- Απ. Υπήρχαν, ναι. Υπήρχαν αλλά ήταν πολύ μηδαμινοί... Ήταν οι Μαλλιωτάκηδες, ένας Μαλλιωτάκης Μανώλης απ' την Καλαμαύκα ο οποίος έπαιζε λαούτο δεν τον είχα δει ποτέ όμως. Δεν ήξερα πως παιζότανε τότε το λαούτο.
- Ερ. Ποιος σας έδειξε έτσι να παίζετε;
- Απ. Τίποτα, μόνοι μας. Καθόλου δεν ξέραμε. Μια φορά θυμάμαι στην τηλεόραση, όταν πρωτοήρθε η τηλεόραση που έδειξε ένα πρόγραμμα μουσικό και είδα κάποιον και έπαιζε μπουζούκι, μια ορχήστρα. Κι αφού είδα ότι έπαιζε μπουζούκι κατάλαβα ότι πιάνεται, ότι έτσι παίζει η μπένα κι έτσι πρωτάρχισα κι έπαιζα. Δεν είχα δει ποτέ κανένα. Απλώς βγάλαμε ήχο, βγάλαμε τραγούδια μαθητικά βέβαια αλλά δεν μπορούσαμε να μάθουμε σωστά γιατί δεν είχαμε δει κανένα.
- Ερ. Πότε βγάλατε έτσι το πρώτο γλέντι; Πότε νιώσατε ικανός λαουτιέρης;
- Απ. Γλέντι έβγαλα πολύ μικρός, αλλά δεν ήμουνα ικανός. Δηλαδή εγώ έπεσα στην περίπτωση και στην σύμπτωση στο ότι τα μαγαζιά εκείνη την εποχή θέλανε να δώσουνε ποσοστά στα όργανα και δεν μπορούσαν αρκετοί... έπρεπε να ήταν τρία άτομα η ορχήστρα. Κάτω από τρία άτομα δεν δικαιολογούσε να δώσει ποσοστό το μαγαζί.

- Ερ. Ποια χρονολογία έγινε αυτό;
- Απ. Έγινε τέλος της δεκαετίας του '70, δηλαδή '76, '77 αν θυμάμαι καλά έγινε... κι εγώ την εποχή αυτή είχα έρθει στην Αθήνα κι είχα πάρει το λαούτο γιατί δούλευα στην Αθήνα, πήρα το λαούτο και απλώς είχα το λαούτο. Δεν ήμουν λαουτιέρης, ίσα - ίσα ήξερα πώς κουρδιζότανε.
- Ερ. Πόσο χρονών ήσασταν; Δεκαπέντε;
- Απ. Δεκαέξι... δεκαπέντε μισό. Οπότε κάποιος με σύστησε να πάω να παίξω σε μαγαζί και ποιος ήταν ο πρώτος μου λυράρης; Ο Ζαχαρίας ο Μελισσανάκης. Μου λέει «πήγαινε εκεί και χρειάζονται έναν λαουτιέρη». Λέω «εγώ δεν ξέρω λαούτο». Λέει «δεν χρειάζεται να ξέρεις, χρειάζεται να έχεις λαούτο».
- Ερ. Το '77 αυτό;
- Απ. Το '77 ναι, το '78.
- Ερ. Στην Αθήνα;
- Απ. Στην Αθήνα.
- Ερ. Σε ποιο κέντρο;
- Απ. «Αγρίμια». Το οποίο υπάρχει ακόμα αλλά είναι με δημοτικά. Πήγα στα «Αγρίμια», άνοιξα την πόρτα, του είπα «καλησπέρα σας».
- Ερ. Εσείς είχατε ξαναπαίξει;
- Απ. Ναι, είχα ξαναπαίξει...
- Ερ. ... Με λύρα;
- Απ. Ναι, είχα ξαναπαίξει με λύρα, γύρω στα δεκατέσσερά μου, γύρω στα δεκατέσσερα μου, πριν φύγω για την Αθήνα, ένα καλοκαίρι με πήρε ένας λυράρης τότε που είχανε ξεκινήσει να έρχονται λυράρηδες στην περιοχή μας, με πήρε ένας λυράρης και παίζαμε στα πανηγύρια γύρω στα χωριά μας, εκεί.
- Ερ. Θυμάστε ποιος ήτανε;
- Απ. Φραγκουλάκης...
- Ερ. Από πού ήτανε;
- Απ. Από το Δραπέτι Μεσαράς. Ο οποίος ήταν και η φίρμα τότε της εποχής εκεί. Αλλά δεν ήξερα να παίζω καθόλου, δεν έπαιζα τίποτα.
- Ερ. Τι έπαιζε αυτός; Συρτά έπαιζε;

- Απ. Ναι, απ' όλα ήταν ολοκληρωμένος. Τα πάντα ήξερε.
- Ερ. Κι εσείς;
- Απ. Εγώ συνοδεύεις έπαιζα, ε ναι, βλέποντας τον πρώτο λαουτιέρη. Δεν ήμουν σαν τον πρώτο λαουτιέρη ο οποίος ήταν εκείνη την εποχή ένας μέτριος λαουτιέρης δηλαδή από ό,τι μπορώ να φανταστώ τώρα αλλά ήταν ο πρώτος διδάξας για μένα, ήταν ο πρώτος που είδα.
- Ερ. Ποιος ήτανε; Θυμάστε;
- Απ. Δε θυμάμαι... Δε θυμάμαι το όνομά του.
- Ερ. Υπήρχε κανένας που θέλατε να μοιάσετε; Κανένας λαουτιέρης που λέγατε «αχ, να γίνω σαν τον τάδε»;
- Απ. Ναι, ναι. Ο Μακροβαγγέλης. Μ' άρεσε πολύ.
- Ερ. Τον είχατε ακούσει από τηλεόραση;
- Απ. Μόνο από δίσκο. Από δισκογραφία.
- Ερ. Που έπαιζε μαζί με ποιον;
- Απ. Αυτός έπαιξε... ήτανε της μεγάλης οικογένειας των Μακρογιάννηδων απ' το Σπήλι κι είχε παίξει με όλους φαντάζομαι, ήτανε και μουσικός εδώ στην κρατική ορχήστρα έπαιζε κοντραμπάσο εδώ στην Αθήνα... αλλά μου αρέσανε πάρα πολύ οι συνθέσεις του... είχε καταπληκτικές συνθέσεις και πρωτοποριακές για την εποχή, ήταν ο πρώτος που αξιοποίησε τις συγχορδίες λόγω της σπουδής του... ήταν ο πρώτος που χρησιμοποίησε τις συγχορδίες ολοκληρωμένες στο όργανο.
- Ερ. Οι υπόλοιποι δηλαδή λαουτιέρηδες τι κάνανε;
- Απ. Οι υπόλοιποι δηλαδή χρησιμοποιούσαν ένα είδος συγχορδιών οι οποίες δεν είναι άσχετες, είναι, έχει άλλο τρόπο το λαούτο δηλαδή παίζαν τις συγχορδίες σαν ίσο, κρατάγαν τις βοές. Ο πρώτος που ακούσαμε ας πούμε συγχορδία ολοκληρωμένη και μου άρεσε εμένα ήταν ο Μακροβαγγέλης. Κι άλλοι παίζαν τις συγχορδίες... περίπου. Όχι ακριβώς θεωρώ δηλαδή... δηλαδή και ο Γιάννης ο οποίος ήταν αδερφός του θεωρώ ότι δεν είναι πολύ καλός στις συγχορδίες του. Ο οποίος είναι καταπληκτικός λαουτιέρης θεωρώ ότι δεν είναι πάρα πολύ καλός στις συγχορδίες του.
- Ερ. Για να ξαναέρθουμε λίγο στα «Αγρίμια». Πήγατε εκεί πέρα να παίξετε με τον Μελισσανάκη. Υπήρχε κι άλλος λαουτιέρης, πρώτος;

- Απ. Υπήρχε κι άλλος λαουτιέρης ναι... τότε το όνομα και τώρα ακόμα όνομα είναι ο Βαγγέλης ο Τσαφαντάκης... ήταν το δίδυμο Μελισσανάκης – Τσαφεντάκης τότε ήτανε στην κορφή και τώρα είναι δηλαδή αλλά τότε ήτανε στην κορυφή.
- Ερ. Κι εσάς πώς σας αντιμετώπισε, έτσι, ένα δεκαπεντάχρονο, δεκαεξάχρονο παιδί;
- Απ. Με αγάπη, με πολύ αγάπη και οι δυο τους. Με πολύ αγάπη. Τους αγαπώ ιδιαίτερος... βέβαια δεν ήμουν συνδεδεμένος σε μηχανήματα, δεν είχα καθόλου καλώδιο, έπαιζα, έτσι, αλλά μετά από δύο μήνες... και τότε παίζανε όλη τη σαιζόν, παίζανε από Σεπτέμβριο μέχρι και το Πάσχα. Παίζανε όλα τα συγκροτήματα. Δηλαδή εγώ πήγα γύρω στον Οκτώβρη... εγώ τον Φλεβάρη... μόνοι τους μου βάλανε καλώδιο. Ήμουνα ήδη... μπορούσα να συνοδεύσω σαν δεύτερο όργανο. Δηλαδή σα δεύτερο όργανο ήμουνα καλός.
- Ερ. Δηλαδή είχατε την θέση μόνο για να καλύψετε την τρίτη θέση, έτσι;
- Απ. Ναι, ο λόγος που πήγα στο μαγαζί ήταν για να πάρει ποσοστά η ορχήστρα.
- Ερ. Αλλά δεν είχατε καλώδιο για να ακούγεστε έτσι δυνατά.
- Απ. Όχι, όχι, ο λόγος ήταν... για το χρήμα ήταν το... να πάω να πληρωθεί η ορχήστρα. Αλλιώς δεν πληρωνότανε, δεν τους δίνανε λεφτά.
- Ερ. Στα πανηγύρια ίσχυε αυτό;
- Απ. Στο πανηγύρι όχι. Όχι. Ακόμα στο πανηγύρι δεν είχανε πάει... τότε πηγαίναν ακόμη δύο άτομα στα πανηγύρια.
- Ερ. Θυμάστε ακριβώς πότε βγήκε αυτός ο νόμος, γιατί έχουμε ακούσει πολλές φορές για αυτό το νόμο ότι έπρεπε να είναι τρία τα όργανα.
- Απ. Δεν ξέρω, δεν ξέρω. Υπολογίζω γύρω στα... για να υποχρεούνται... μπορεί να βγήκε και νωρίτερα δεν ξέρω αλλά ίσως υποχρεώθηκε τότε να εφαρμοστεί. Δεν ξέρω. Μπορεί και να υπήρχε ο νόμος αλλά θυμάμαι ότι η αστυνομία τους κυνήγαγε. Μάλλον δεν ήθελε δύο άτομα πάνω στο μαγαζί να παίζουν. Δεν ξέρω για ποιο λόγο.
- Ερ. Ο Μελισσανάκης δηλαδή παλιότερα δεν είχε δεύτερο λαούτο ή κιθάρα;
- Απ. Όχι, όχι δεν είχε.
- Ερ. Ήταν η πρώτη φορά που χρησιμοποιούσε στο σχήμα τρία όργανα.

Απ. Ναι, ναι. Μα θυμάμαι και στην Κρήτη που παίζανε, που παίζαν στο «Λιμενικό Περίπτερο» παίζαν οι δυο τους. Τσαφαντάκης - Μελισσανάκης. Δεν είχαν τρία όργανα, είχαν δύο. Ήταν η ζυγιά, λύρα - λαούτο, τέλος.

Ερ. Σε κέντρο είχε ξαναπαίξει ο Μελισσανάκης;

Απ. Ναι, είχε. Και την προηγούμενη χρονιά έπαιζε εκεί. Δεν θυμάμαι, δεν θυμάμαι αν ήταν τρία άτομα. Δεν θυμάμαι. Θυμάμαι εγώ πήγα κατευθείαν, δεν ξέρω αν είχε άλλον.

Ερ. Μετά πείτε μας λίγο την πορεία σας.

Απ. Ε, μετά έπρεπε να δουλέψω για να ξαναπαίξω του χρόνου. Γιατί τότε ήταν και πολλοί επίδοξοι καινούργιοι λαουτιέρηδες που βγαίνανε τότε. Έπρεπε να μελετήσω που ήταν τότε της σειράς μου ο Μανώλης ο Σαλούστρος, ας πούμε, ήταν και κάποιοι άλλοι λαουτιέρηδες της εποχής που θεωρούμασταν τα νέα φιντάνια και οι νέοι στο χώρο, οπότε υπήρχε ένας σχετικός ανταγωνισμός. Ο Μανώλης ήδη τότε ήταν καλύτερος από μένα, ήτανε καλύτερος από μένα, έπρεπε να δουλέψω αλλιώς δε θα 'κανα τίποτα. Δηλαδή ή θα σταματούσα ή θα με είχανε δεύτερο πάντα. Και υπήρχε μια νοοτροπία του δευτέρου οργάνου ότι - στην Κρήτη και ισχύει ακόμα σε πολλούς - ότι το να είσαι δεύτερος λαουτιέρης, δεν εννοούμε δεύτερος στην κατηγορία αλλά ισχύει όμως στην πραγματικότητα ότι παίρνουν τον δεύτερο σα μουσικό δηλαδή τους δεύτερους μουσικούς, όχι τους πρώτους, τους καλούς μουσικούς. Για δεύτερο όργανο παίρνουνε δεύτερους μουσικούς, ακόμα στην Κρήτη ισχύει αυτό. Λάθος κατ' εμέ αλλά ισχύει ακόμα σε πολλά συγκροτήματα ότι ο δεύτερος λαουτιέρης θα πρέπει να είναι υποδεέστερος του πρώτου και καλλιτεχνικά αλλά και χρηματικά. Ε, μετά... να συνεχίσω για...

Ερ. Ναι.

Απ. Μετά έπρεπε να δουλέψω. Δούλεψα λοιπόν, το κασετόφωνο... θυμάμαι ότι είχα χαλάσει δυο κασετόφωνα μπρος πίσω, μπρος πίσω... έγραφα την βραδιά που παίζαμε και τη μάθαινα απ' έξω. Την επόμενη βραδιά ξανάγραφα γιατί είχα την τύχη και την ατυχία να έχω τον Μελισσανάκη σαν πρώτο λυράρη κανονικά, δεύτερος δηλαδή ήτανε αλλά στην πραγματικότητα ήταν ο πρώτος γιατί ήταν ο πρώτος τεχνίτης που

ουσιαστικά τον μελέτησα ενώ τους άλλους δεν... τον πρώτο δεν πρόλαβα να τον μελετήσω. Ε, δεν τον άκουσα και πολύ τον πρώτο τόσο...

Ερ. Ποιος ήταν ο πρώτος;

Απ. Ο Φραγκουλάκης που λέγαμε δεν ήταν ιδιαιτέρως καλλιτεχνικής αξίας αλλά ο Μελισσανάκης επειδή είναι από τους καλούς που έχουμε ήδη και τώρα... τέσσερις - πέντε λυράρηδες που έχουμε καλούς στην Κρήτη, κάθε βράδυ έπαιζε διαφορετικά. Δηλαδή είχα γράψει θυμάμαι δέκα κασέτες. Ποτέ δεν έπαιζε τη σειρά την ίδια που παίζουν οι περισσότεροι. Οι περισσότεροι ξέρω ότι θα παίξω με τον τάδε και θα ξέρω ότι αν έχω παίξει μαζί του θα παίξω εκεί και θα τελειώσω εκεί. Υπάρχει μια... τυφλοσύρτης ας πούμε... ξέρω πού θα τελειώσει. Αυτός ήτανε από τους λυράρηδες που φτιαχνότανε με το παίξιμό του και κάθε βράδυ έβαζε τουλάχιστον τρία συρτά διαφορετικά στην όλη σειρά που έπαιζε τη συγκεκριμένη. Δηλαδή για να ξεκινήσω στο Πρώτο συρτό θα έβαζε ας πούμε κάθε βράδυ διαφορετικά πράγματα. Αυτή την τέχνη την είχανε λίγοι, την είχε ο Σκορδαλός ας πούμε, την είχε ο Μούντης... ο Μούντης όχι τόσο πολύ, γιατί είμαι τυχερός να έχω παίξει και με τον Μούντη... Ο Μούντης όχι τόσο πολύ... δέκα μέρες έκανα με τον Μούντη στην Αμερική και τις δέκα μέρες παίξαμε 99,9 τα ίδια.

Ερ. Ποια χρονιά;

Απ. '88, '89, πολύ αργότερα. Ο Σκορδαλός είχε όμως αυτό το ταλέντο κι εγώ το θεωρώ ταλέντο και έμπνευση να παίζει στα συρτά του κάθε φορά να βάνει και διαφορετικά, ό,τι του ερχότανε. Δεν ήτανε στάνταρ.

Ερ. Και για τον λαουτιέρη αυτό πώς του έρχεται; Είναι εύκολο, είναι δύσκολο να συνοδέψει έναν τέτοιο λυράρη;

Απ. Για μένα ήταν πολύ δύσκολο γιατί δεν ήξερα' αρχήν όργανο. Δεν ήξερα, εγώ έβλεπα τον πρώτο τι έπαιζε.

Ερ. Ο πρώτος έπαιζε μελωδία;

Απ. Όχι πάντα. Δεν έπαιζε μελωδία γιατί... όχι, δεν έπαιζε μελωδία, ε, και τα δυο. Γιατί μέχρι τότε παίζανε οι δυο τους οπότε έπαιζε και δάχτυλα και τα δυο, και τα δυο. Οπότε εγώ έγραφα, είχα γράψει δέκα είκοσι κασέτες είχα γράψει, μετά το απόγευμα τις μελετούσα. Τις μάθαινα ή... έκανα δέκα

μέρες να τις μάθω. Τέλος πάντων μέχρι τον Φλεβάρη εγώ ήμουνα καλός για δεύτερο λαούτο. Μετά το Φλεβάρη ξεκίνησα και μάθαινα και τη μελωδία, τις μελωδίες στα ίδια τραγούδια, τα μάθαινα και μελωδία. Οπότε την επόμενη χρονιά εγώ πήγα... τσακωθήκαν αυτοί, θυμάμαι, την χρονιά αυτή τσακωθήκανε με τον Τσαφαντάκη και έπρεπε να φύγει αυτός. Έφυγε λοιπόν και κάποια στιγμή χρειάστηκε να πάω στο σπίτι του και κάναμε μια πρόβα και μου λέει ε...: «Του χρόνου θα είσαι πρώτος». «Ρε Ζαχάρη...». «Του χρόνου θα 'σαι πρώτος». Και από το Πάσχα και μετά μέχρι τον Σεπτέμβρη έπαιζα γύρω στις δέκα ώρες την ημέρα θυμάμαι για να είμαι καλός στο να είμαι πρώτος γιατί υπήρχαν και ανταγωνιστές άλλοι που παίζανε στο μαγαζί, λαουτιέρηδες καλύτεροι από μένα. Κι έπρεπε να γίνω καλός για να μπορώ να σταθώ, αυτό.

Ερ. Μέχρι τότε παίζατε με τον Μελισσανάκη;

Απ. Μέχρι το '81.

Ερ. Μετά πήγατε στρατό;

Απ. Μετά πήγα φαντάρος, ναι, στρατό.

Ερ. Στο στρατό παίζατε έτσι μαζί με άλλους λυράρηδες;

Απ. Στο στρατό έπαιξα... επειδή ήμουν στα Χανιά, έπαιξα με τον Μπιτζάνη τον Ευτύχιο, τώρα συχωρεμένο...

Ερ. Τι έπαιζε αυτός;

Απ. Βιολί.

Ερ. Από ποια περιοχή;

Απ. Αυτός ήτανε...

Ερ. Ήταν Κρητικός;

Απ. Ναι, ναι, Μπιτζάνης Ευτύχης, Μπιτζανάκης είναι... του έγινε Μπιτζάνης. Ήταν απ' την Κεφάλια θυμάμαι... δεν θυμάμαι το μέρος τώρα που είναι... Κεφάλια είναι το χωριό του δεν θυμάμαι την περιοχή, κοντά στο Μάλεμε είναι πάντως... κοντά στο Μάλεμε είναι το χωριό του και τουλάχιστον είκοσι φορές μέσα στα δυο χρόνια πρέπει να παίξαμε με τον Κουνέλη, τον μεγάλο τον Κουνέλη... κι αυτός συχωρεμένος τώρα... ναι, αυτός μου άρεσε πάρα πολύ.

Ερ. Πού παίζατε; Μέσα στο στρατό;

- Απ. Όχι, όχι στα πανηγύρια, στα πανηγύρια.
- Ερ. Παίρνατε άδεια δηλαδή...
- Απ. Έπαιρνα άδεια και πήγαινα εκεί.
- Ερ. Ο Μιχάλης ο Κουνέλης πώς και ήτανε... εσείς πού υπηρετήσατε;
- Απ. Στα Χανιά. Ο Μιχάλης ο Κουνέλης λοιπόν, είχα παίξει για κάποιους λόγους, είτε πήγαινε ο λαουτιέρης του με άλλον... αυτός είχε έναν μόνιμο, δεν θυμάμαι ποιον, τον Καρτσώνη νομίζω είχε μόνιμο λαουτιέρη που παίζανε τριάντα χρόνια μαζί, σαράντα χρόνια μαζί. Για κάποιους λόγους δεν ξέρω μ' έπαιρνε εμένα μαζί και παίζαμε. Και είδα και το ύφος του, αυτός ήταν καταπληκτικός. Όπως ξέρετε μπορεί να είναι κι ο καλύτερος Χανιώτης βιολάτορας που υπήρχε μέχρι τώρα, που άκουσα εγώ. Δηλαδή ανάμεσα στη γενιά του Δεωρώ, τον Δεωρώ τον καλύτερο.
- Ερ. Ναι. Και μετά τελειώνει το στρατιωτικό κι εσείς ασχολείστε, αποφασίζετε να ασχοληθείτε επαγγελματικά με το λαούτο;
- Απ. Πρέπει να ανέβω στην Αθήνα γιατί η δουλειά μου η πρώτη, ο Ο.Τ.Ε. είναι στην Αθήνα.
- Ερ. Πότε;
- Απ. Είμαι στον Ο.Τ.Ε. από δεκαέξι ετών. Πρέπει να ξανα ανέβω στην Αθήνα, είχα πάει σ' ένα διάλειμμα του στρατού. Και μετά πάλι ξαναπάω την επόμενη μέρα πάλι στον Ο.Τ.Ε.
- Ερ. Πώς και θέλατε ας πούμε αυτή τη σταθερή δουλειά; Με το λαούτο μόνο δε θα τα βγάζατε πέρα;
- Απ. Όχι, είχα φύγει απ' τον Ο.Τ.Ε. γύρω στη μια φορά, έφυγα στις είκοσι μέρες. Ήρθε θυμάμαι ο θείος μου στο σπίτι και μου λέει «πως πάει ο Ο.Τ.Ε.»; Και λέω «ποιος Ο.Τ.Ε.»; Μα λέω «έχω φύγει». «Γιατί έχεις φύγει»; «Γιατί θείε εγώ παίρνω 3700 το μήνα... τότε το χίλια εννιακόσια εβδομήντα... αυτή η ιστορία που λέω έγινε πριν πάω φαντάρος, για να λέω την αλήθεια. Έπαιρνα το 1978, 3700 (δρχ) το μήνα απ' τον Ο.Τ.Ε. κι έβγαζα απ' το λαούτο με το 20%, 150.000 (δρχ). Όταν το BMW είχε 600.000 και το διαμέρισμα το τριάρι είχε 1.500.000. Τότε έβγαζα εγώ 150.000 το μήνα με το 20%. Οπότε το λαούτο έπαιρνε 40 (%), η λύρα 40 (%) και το δεύτερο λαούτο 20(%)».

- Ερ. Έτσι πάει πάντα;
- Απ. Ναι, συνήθως πάει έτσι, τώρα έχουν ανεβάσει λίγο το δεύτερο λαούτο αλλά συνήθως έτσι είναι, σαράντα, σαράντα και είκοσι.
- Ερ. Κι εσείς ως δεύτερο βγάζατε τόσα χρήματα;
- Απ. Ναι, τόσα... αλλά τα μαγαζιά ήταν γεμάτα, τις καθημερινές ήταν γεμάτα. Και τις καθημερινές ήταν γεμάτα.
- Ερ. Κι αυτός ήταν ο λόγος ας πούμε που...
- Απ. Αυτός ο λόγος... έφυγα απ' τον Ο.Τ.Ε. γιατί μου άρεσε πάρα πολύ η μουσική, δεν μπορούσα και μαγαζί και τη σχολή το απόγευμα που πήγαινα.
- Ερ. Τι σχολή;
- Απ. Ε, σχολή των ψυκτικών πήγαινα για να βγάλω το σχολείο για να μείνω στον Ο.Τ.Ε. αλλιώς δε θα 'μενα. Κι έπρεπε να το βγάλω και με 18...
- Ερ. Και το βγάλατε;
- Απ. Ναι, ναι. Το έβγαλα με 18 για να μπορώ να μείνω.
- Ερ. Και πώς και ξαναγυρίσατε στον Ο.Τ.Ε.; Με την πίεση του θείου σας;
- Απ. Ο θείος μου, μου είπε «γιατί, γιατί δεν πας στον Ο.Τ.Ε.»; Λέω «γιατί το και το θείο». Και μ' έδειρε... βέβαια καλό μου 'κανε. Τελικώς μου 'κανε καλό γιατί ανατραπήκανε οι... τα πράγματα ανατραπήκανε. Τα χρήματα λιγοστέψανε στο... πολύ σαν μουσικός και μεγαλώσανε του Ο.Τ.Ε. Εντάξει, μεγαλώσανε. Σε εισαγωγικά.
- Ερ. Πότε αρχίσατε να παίζετε σαν πρώτο λαούτο;
- Απ. 1978, '79, '79, ναι. Παράλληλα όμως κι οι δουλειές κι ο κόσμος λιγόστευε απ' τα μαγαζιά. Άλλαξε ο τρόπος διασκέδασης, αλλάζει σιγά - σιγά κατά την άποψή μου αλλάζει ο τρόπος διασκέδασης, γίνονται άλλα μαγαζιά, άλλος τρόπος, ήρθε η τηλεόραση, δεν ξέρω, πολλά πράγματα έρχονται κι αλλάζει ο τρόπος, σφίγγει ο κόσμος στα χρήματα, δεν ξέρω τι γίνεται και σιγά - σιγά ο κόσμος απομακρύνεται από τα κρητικά μαγαζιά, οι παρέες δηλαδή, δεν ξέρω τι φταίει ή μάλλον έχω άποψη γι' αυτό, αργότερα θα το πούμε. Οπότε λιγοστεύουν και τα λεφτά. Βλέπω λοιπόν ότι είναι καλή... ο συνδυασμός...
- Ερ. Από πότε είδατε αυτή την αλλαγή από το...

Απ. Από το '81 και μετά σιγά - σιγά κάθε χρόνο είναι και χειρότερα. Μέχρι και τώρα. Είναι χειρότερα. Λοιπόν, άλλοι λένε το '90, άλλοι λένε το '85. Από το '81 και μετά, '82 και λοιπά αρχίζει σιγά - σιγά και... Εγώ βέβαια, τα λεφτά εκεί επειδή ήτανε καλός λυράρης αυτός, μέχρι και το '81 πηγαίναμε πάρα πολύ καλά. Έπαιρνα περίπου τα λεφτά αυτά που λέμε, δεν είναι; Ίσως και παραπάνω, έτσι δεν είναι; Αυτό που λέμε ανέβηκα σε ποσοστό, έπαιρνα και παραπάνω. Θυμάμαι όμως ότι ήρθε κι ένα άλλο όργανο. Ήμαστε τέσσερις τότε. Θυμάμαι ήρθε και μια κιθάρα πρέπει να ήρθε κι ένας άλλος τραγουδιστής. Μάλλον τότε που τραγουδούσε γιατί με τους τρεις δεν τραγουδάει σημειωτέον ο λυράρης δεν τραγουδάει, παίζει μόνο λύρα.

Ερ. Εσείς τραγουδούσατε στο κέντρο;

Απ. Εγώ πολύ λίγο. Το βασικό ρόλο τον είχε το άλλο παιδί.

Ερ. Και μετά απ' τον Μελισσανάκη συνεργαστήκατε με άλλους λυράρηδες;

Απ. Μετά λοιπόν πήγα φαντάρος. Στο γυρισμό, γυρνούσα από φαντάρος... μια ηχογράφιση που έπαιξα στις Τασούλας τον δίσκο και του Στρατή, τον πρώτο δίσκο που έγινε το '85... Ήλανε ένα καλό λαούτο να παίζει σαν σόλο όργανο μες στο δίσκο.

Ερ. Εσείς είχατε κάνει όνομα;

Απ. Ναι, είχα κάνει τότε όνομα, ε, με πρότεινε κάποιος εκεί να πάω να πάω στην ηχογράφιση, στο στούντιο την οποία την είχε ο Σαμπαζιώτης ο λεγόμενος, είχε κάνει τη δουλειά, θα έκανε τη δουλειά, ο πρώτος διδάξας στην κιθάρα θεωρώ στην κρητική μουσική, στον τρόπο δηλαδή παιξίματος που παίζονται οι κιθάρες στο δυτικό τρόπο επάνω, έτσι, στη λύρα απάνω ήταν ο πρώτος διδάξας στους μουσικούς στην Κρήτη, στους κιθαρίστες. Αυτόν βλέπανε και μάθανε όλοι οι υπόλοιποι, δηλαδή και ακόμα κουβεντιάζεται το όνομα του Σαμπαζιώτη. Ο Σαμπαζιώτης ήτανε ένας καλός μουσικός, μουσικός χρόνια συνεργαζόμενος με τον Μαρκόπουλο. Στα δημοτικά ήταν πάρα πολύ καλός. Δηλαδή τσάμικα, καλαματιανά τα έπαιζε με το ύφος που το παίζαν οι δημοτικοί. Και στα κρητικά βρήκε το ύφος που έπρεπε. Βρήκε το ύφος που έπρεπε να ακολουθούν τη λύρα κι από κει και πέρα όλοι οι μουσικοί, Παπουτσάκηδες που θεωρείται από τους πολύ

καλούς μουσικούς είναι παιδί πνευματικό, μουσικό, πώς να το πεις, του Σαμπαζιώτη. Όλοι οι υπόλοιποι. Κι οι υπόλοιποι, βλέπουν τον Παπουτσάκη πώς παίζουνε, ακόμα τώρα. Ε, ο Παπουτσάκης λοιπόν είναι παιδί καλλιτεχνικό του Σαμπαζιώτη. Ο Σαμπαζιώτης λοιπόν έκανε τη δουλειά της Τασσούλας και του Στρατή, γνωρίστηκα μέσω τρίτου εγώ με τον Σαμπαζιώτη...

Ερ. Ποιου Στρατή;

Απ. Του Μαμαλάκη το δίσκο μαζί με της Τασσούλας, της συζύγου του, της Τασσούλας.. πήγαμε στο στούντιο, κάναμε το δίσκο κι εκείνη την εποχή ο Γαργανουράκης τσακώθηκε με τον Καδιανό. Ο Γαργανουράκης εκείνη την εποχή είχε πάρει τα «Αγρίμια».

Ερ. Έπαιζε εκείνος τώρα στα «Αγρίμια».

Απ. Έπαιζε στα «Αγρίμια». Είχε γίνει μια ιστορία και κλείσαν το μαγαζί για ένα χρόνο στα «Αγρίμια», δυο χρόνια... δεν θυμάμαι, και το μαγαζί το πήρε ο Γαργανουράκης. Μάλλον του το δώσαν του Γαργανουράκη το μαγαζί για να ξεπλύνει ένα κακό όνομα που είχε κάνει το μαγαζί. Το πήρε λοιπόν ο Γαργανουράκης το μαγαζί και πρώτο λαουτιέρη είχε τον Καδιανό, τον μεγάλο λαουτιέρη, κι αυτόν συγχωρεμένο. Πότε θα μας λένε κι εμάς συγχωρεμένους; Όλο για συγχωρεμένους είπαμε.

(Γελάει)

Οπότε την εποχή που είμαι εγώ στο στούντιο και γράφω τέτοιο, εκείνη την εποχή τσακώνονται ο Καδιανός με τον Γαργανουράκη και δεν έχει λαούτο ο τέτοιος... Ο Σαμπαζιώτης είναι λοιπόν είναι κιθαρίστας του Γαργανουράκη. Παίζουνε λοιπόν στο δίσκο... προτείνει στον Γαργανουράκη να παίξουμε μαζί. Και παίζω, ξεκινώ τη συνεργασία του Γαργανουράκη το 1985.

Ερ. Και παίζετε και σε μαγαζιά;

Απ. Ναι, μα όταν σου λέω συνεργασία εννοούμε σε μαγαζιά, στα «Αγρίμια», όχι στο δίσκο. Στα «Αγρίμια». Αφού παίξαμε στα «Αγρίμια» και δεδθήκαμε...

Ερ. Πόσα χρόνια;

- Απ. Ε, στα «Αγρίμια» παίζαμε ένα χρόνο, ένα χρόνο γιατί μετά του το πήρανε το μαγαζί. Δύο χρόνια, λάθος. Παίξαμε δύο χρόνια.
- Ερ. Μέχρι το '87 ας πούμε. Ήσασταν το πρώτο λαούτο;
- Απ. Το πρώτο, ναι. Από τότε και μετά μιλάμε μόνο για πρώτο. Έτσι δεν είναι; Από τότε.
- Ερ. Δεύτερο είχα;
- Απ. Δεύτερο είχε κιθάρα και λαούτο τον Δημήτρη τον Σκουλά.
- Ερ. Τέσσερις;
- Απ. Ναι. Ο Δημήτρης ο Σκουλάς επειδή ο τέτοιος ήταν τότε και επιχειρηματίας είχε και το μαγαζί μαζί πότε κατέβαινε πότε ανέβαινε στην ορχήστρα απάνω... είχε τον τραγουδιστή τον Σκουλά τον Δημήτρη, ο Μπάμπης πάλι ήταν φωνή, κιθάρα ο Σαμπαζιώτης κι εγώ το λαούτο, το πρώτο, το σόλο.
- Ερ. Πότε αρχίσατε έτσι να μπαίνετε στις επιχειρήσεις;
- Απ. Λοιπόν, μετά από πολλά χρόνια κι αφού οι δουλειές λιγοστεύουνε, συνεχίζουν και λιγοστεύουνε...
- Ερ. Βλέπετε δηλαδή ότι ο κόσμος φεύγει από τα κέντρα έτσι δεν έχει το...;
- Απ. Ναι, μα πλέον είναι πολύ λίγοι εκτός κι αν είσαι... τώρα δυο τρία άτομα είναι που τραβάνε τον κόσμο να έρθουνε στην Αθήνα δηλαδή δυο τρία άτομα θα... έχουνε κόσμο...
- Ερ. Ποια είναι αυτά κατά τη γνώμη σας;
- Απ. Είναι ο Ζερβάκης ο γνωστός που ακούγεται, ένα άλλο είδος κι ένα άλλο ύφος στη κρητική μουσική και τραβάει τους νέους. Είναι δυο τρία άτομα οι οποίοι έχουν αλλάξει ύφος και στιλ και για κάποιους λόγους τραβάνε τον κόσμο.
- Ερ. Αυτοί τώρα δηλαδή γεμίζουν τα μαγαζιά;
- Απ. Γεμίζουν τα μαγαζιά. Ειδικά ο Ζερβάκης και το μεγαλύτερο μαγαζί το γεμίζει. Μέχρι και τώρα που μιλάμε μπορεί να γεμίσει το Σάββατο και δυο φορές και τρεις φορές το μαγαζί, να φύγει ο κόσμος, να ξαναγεμίσει, αν έχει χορό δηλαδή θα φύγει ο κόσμος, θα ξαναγεμίσει, μπορεί να ξαναγεμίσει και δυο φορές. Και θα παίξει από τις δώδεκα μέχρι τις οκτώ το πρωί, μέχρι τις εννιά. Ωράρια εξωφρενικά γι' αυτό λέμε ότι έχει αλλάξει ο τρόπος της

διασκέδασης, δεν...ο κόσμος, οι οικογενειακές παρέες δεν πάνε πλέον εκεί, έτσι δεν είναι; Είναι ένα είδος πώς να το πω; Σκυλάδικο. Ο τρόπος που λειτουργεί το σκυλάδικο την εποχή... μέχρι τώρα, έχουνε πάρει πράγματα από 'κει και ο τρόπος διασκέδασης που... ο τρόπος που διασκεδάζουν τον κόσμο. Δεν ξέρω, για κάποιους λόγους ο κόσμος πάει. Αφού ο κόσμος πάει, πάει να πει ότι είναι καλός για αυτούς.

Ερ. Θα μας πείτε σε λίγο τις διαφορές ας πούμε που βλέπετε ότι αλλάξαν τα μαγαζιά αλλά να μείνουμε λίγο στο θέμα το επιχειρηματικό.

Απ. Στο επιχειρηματικό. Λοιπόν, για κάποια στιγμή σκέφτηκα να σταματήσω να παίζω στα μαγαζιά κι ο λόγος ήταν ότι τα εξωφρενικά ωράρια.

Ερ. Δηλαδή μέχρι ποια ώρα παίζατε;

Απ. Έξι το πρωί, εφτά το πρωί.

Ερ. Το '85, '87;

Απ. Όχι, όχι. Παρότι...κι εκεί τότε υπήρχε μια εποχή που ήταν το ωράριο καθορισμένο δύο τις καθημερινές και τρεις - τρειςήμισι τα Σάββατα, ναι. Κάποιες στιγμές που το ωράριο ήταν ελεύθερο δεν πήγαινε παραπάνω από τις τέσσερις η ώρα, θυμάμαι. Δεν πήγαινε, σπάνια να τύχει μια φορά να δεις μια καλή παρέα, να κάτσεις, αν ξε... σπάνια. Ο κόσμος τα τελευταία χρόνια θα φύγει να πάει 12:00 η ώρα στο μαγαζί.

Ερ. Όταν λέμε τα τελευταία χρόνια ποια εννοούμε;

Απ. Δέκα χρόνια.

Ερ. Τα τελευταία δέκα.

Απ. Ναι, δέκα χρόνια. Απ' τα τελευταία δέκα χρόνια έχει αλλάξει ο τρόπος διασκέδασης.

Ερ. Κι εσείς γιατί σκεφτήκατε να αφήσετε το λαούτο; Δεν ήταν κάτι που το θέλατε;

Απ. Το θέλω το λαούτο, ναι αλλά όμως, πάλι θα ήμουνα στη μουσική μέσα. Έτσι είχα σκεφτεί. Πάλι θα ήμουνα στη μουσική μέσα.

Ερ. Με ποιον τρόπο;

Απ. Μπορεί σαν μαγαζάτορας. Είχα σκεφτεί πολλά πράγματα δηλαδή είχα σκεφτεί εάν έπιανα λεφτά απ' το μαγαζί είχα σκεφτεί πολλά πράγματα να κάνω. Δηλαδή τι είχα σκεφτεί; Επιχείρηση, δισκογραφία μαζί, μια

επιχείρηση, δισκογραφία και διαφήμιση. Είχα σκεφτεί και τα τρία μαζί να τα κάνω. Δηλαδή με λίγα λόγια θα μπορούσα σαν μαγαζάτορας να... αυτούς τους καλλιτέχνες που θέλω να τους προωδώ κάνοντάς τους ή δίνοντάς τους τραγούδια δικά μου, και δικά μου, δισκογραφία αλλά και παράλληλα τι εννοώ διαφήμιση; Είχα σκεφτεί και ραδιοφωνικό σταθμό, ας πούμε. Είχα πάει πολύ μακριά.

Ερ. Να γίνετε δηλαδή και ιδιοκτήτης ραδιοφωνικού σταθμού;

Απ. Ναι, ναι με λίγα λόγια, ναι. Μπορεί να μην ήμουν ιδιοκτήτης, μπορεί να ήμουν συνιδιοκτήτης ας πούμε, ξέρω 'γω κάπως είχα σκεφτεί, είχα σκεφτεί μια λύση τριπλή για να μπορεί ένας καλλιτέχνης να προχωρήσει. Δεν γίνεται να είσαι καλός καλλιτέχνης και να προωθείς το προϊόν σου και να διαφημίζεσαι, όλα αυτά μαζί δεν γίνονται, θεωρώ ότι δεν γίνονται. Δηλαδή ένας καλλιτέχνης... ένα απ' τα τρία καμιά φορά απ' τα δύο υστερεί. Σ' ένα θα' ναι καλός. Θα 'ναι καλός σ' ένα απ' τα δύο. Σπάνια θα 'ναι και στα δύο. Λίγοι είναι αυτοί. Ξέρω κάποιους που είναι και στα δύο, που είναι και καλοί τραγουδιστές και μπορούν και πουλούν και τον εαυτό τους καλά. Ενώ υπάρχουν εξίσου καλοί, καλύτεροι, πολύ καλοί και δεν μπορούν να πουλήσουν, δηλαδή δεν ακούγονται. Άρα τι φταίει; Αυτό το πράγμα φταίει, θεωρώ εγώ. Ότι δεν μπορούν να πουλήσουν τον εαυτό τους. Ή πρέπει να αποκτήσουνε μάνατζερ όπως αποκτούν οι καλλιτέχνες του έντεχνου τραγουδιού που έχουν όλοι μάνατζερ, όλοι έχουν μάνατζερ. Δεν ασχολούνται καθόλου με την προώθησή τους. Θα τους πούνε πότε να πάνε στην τηλεόραση, θα τους πούνε πότε θα πάει στο περιοδικό, θα τους πούνε πότε θα πάει φωτογράφιση, θα τους κλείσουν στο τάδε μαγαζί, θα τους κλείσουν συνέντευξη με την Μπίλιω, θα τους κλείσουνε... Έτσι δεν είναι; Όλοι. Αυτό είναι κανονισμένο απ' τους μάνατζερ. Ποιος το κάνει από μας;

Ερ. Ποια χρονιά λοιπόν έτσι τα σκεφτήκατε όλα αυτά; Περίπου.

Απ. Τώρα έχουμε 2005, ε, ξέρω 'γω, το '99 ή το 2000, δεν θυμάμαι. Δηλαδή πριν δυο χρόνια που σταμάτησα το μαγαζί, πριν δυο χρόνια, άρα 2000 - 2003 έγινα μαγαζάτορας, λοιπόν 2000...

Ερ. Μέχρι το 2003;

- Απ. Ναι. Ξαφνικά λοιπόν ενώ πέρασα μια βραδιά απ' τη γοργόνα, το 'χε ο φίλος μου...
- Ερ. Τότε εσείς πού παίζατε, μέχρι το 2000;
- Απ. Γύριζα από 'δω. Ναι, κάνα δυο χρόνια είχα να παίζω σε μαγαζί, κάνα χρόνο είχα παίξει σε μαγαζί και που έπαιζα για ε, κανά μήνα τα βαρέθηκα. Βαρέθηκα τον τρόπο διασκέδασης το σημερινό.
- Ερ. Για να καταλάβω, εσείς παίζατε με τον Μπάμπη τον Γαργανουράκη μέχρι το '85...
- Απ. Ναι κι ακόμα συνεχίζω να παίζω...
- Ερ. Όχι σε μαγαζί έτσι συστηματικά.
- Απ. Ναι, ναι κατά διαστήματα, όχι μόνιμα. Δηλαδή έπαιξα και με τον Σκουλά το Βασίλη, έπαιξα και με τον Πολυχρονάκη τέσσερα χρόνια - πέντε, τον Αλέκο αλλά και με τον Μπάμπη. Δηλαδή είχα, δεν σταματήσαμε...
- Ερ. Αλλά δεν ήσασταν σε ένα κέντρο όπως παλιά.
- Απ. Όχι, όχι δεν ήμασταν σε κέντρο γιατί ο Μπάμπης έφυγε για την Αθήνα και πήγε στην Κρήτη. Έχει φύγει τώρα δέκα χρόνια, δέκα - δεκαπέντε χρόνια έχει φύγει απ' την Αθήνα. Οπότε μοιραίως το μαγαζί της Αθήνας... ήταν δύσκολα για το...
- Ερ. Στα «Αγρίμια»;
- Απ. Ή στα «Αγρίμια» και σ' άλλα μαγαζιά... πήγαμε και σ' άλλου είδους μαγαζιά που τραγουδούσε έντεχνα τραγούδια τα περισσότερα, δηλαδή δεν ήταν καθαρά κρητικό.
- Ερ. Εσείς έτσι σε ποια κρητικά μαγαζιά έχετε παίξει;
- Απ. Σε όλα στην Αθήνα έχω παίξει, σε όλα.
- Ερ. Δηλαδή;
- Απ. Στο «Ζορμπά», στο «Κονάκι», στον «Ομαλό», στο «Κρήτη» και σ' άλλα μικρότερα που κατά καιρούς έχω σταμπάρω, κάτι άλλα μαγαζιά τα οποία είναι ψησταριές και κρητικό μαγαζί, ανάμεσα σε ψησταριές και κρητικό μαγαζί.
- Ερ. Τώρα σε όλα αυτά τα μαγαζιά που παίζατε ήτανε οικογενειακές παρέες ερχόντουσαν ας πούμε...
- Απ. Παλιά ήτανε οικογενειακές παρέες, ναι.

Ερ. Και πότε άλλαξε αυτό;

Απ. Θεωρώ τα τελευταία δέκα χρόνια ίσως και παραπάνω, δώδεκα με δεκαπέντε... από δεκαπέντε χρόνια και πάνω, σιγά – σιγά υπήρχε μια αλλαγή, φύγανε ο κόσμος, μεγάλωσε κι ο κόσμος, πιστεύω εγώ, της γενιάς που ήρθε από την Κρήτη οι τελευταίοι, φύγανε η γενιά αυτή και τα παιδιά τους δεν μπορεί να είναι τα ίδια με τους γονείς. Έχουν δει και άλλα, έχει αλλάξει κι ο τρόπος και το ύφος, δεν έχουν τα ίδια βιώματα που έχει ο μπαμπάς ή η μαμά και σιγά – σιγά αλλοιώνεται και θα αλλοιώνεται ακόμα. Μπορεί να είμαστε οι τελευταίοι που κρατάμε αλλά πλέον δεν κρατάμε. Έχω την εντύπωση ότι προσπαθούμε, μιλάω για την Αθήνα πλέον έτσι δεν είναι; Προσπαθούμε να κρατήσουμε κάτι το οποίο δεν γυρνάει, ανεπιστρεπτί δεν γυρνάει πίσω.

Ερ. Παλιά ας πούμε τρώγανε κιόλας στα κέντρα μέσα;

Απ. Ναι, ναι, και τώρα καλά και τώρα τρώνε, και τώρα τρώνε συνήθως στις συνεστιάσεις, ξέρεις τώρα, των συλλόγων. Πάντα ναι, ο σύλλογος του χωριού κι όσο πάει αυτό το πράμα λιγοστεύει, δηλαδή θυμάμαι παλιά ότι είχε πεντακόσια άτομα το τάδε χωριό και τώρα δεν πάνε ούτε εκατόν πενήντα. Ούτε εκατό, κι αυτό με παρακάλια. Με παρακάλια, δηλαδή είναι υποχρεωμένοι, δηλαδή υποχρεώνεται ο πρόεδρος του συλλόγου σε κάποιους ανθρώπους για να φέρει κόσμο. «Έλα Νίκο, έλα σε παρακαλώ στο σύλλογο, έλα στο χωριό στο σύλλογο, φέρε μωρέ και δέκα άτομα». Θα φέρει και δέκα άτομα. Ενώ παλιά περίμενε πότε θα γίνει ο χορός του χωριού του να πάει. Τώρα θα πάει να παρακαλέσει και τους γειτόνους και τους φίλους για να φέρει κόσμο για να φανεί ότι ο σύλλογος δεν πεθαίνει ενώ είναι όλοι οι σύλλογοι προς διάλυση.

Ερ. Τότε παίζανε οι λυράρηδες ας πούμε τόσο μακρύ χρονικό διάστημα;

Απ. Όχι, όχι πιο νωρίς. Τότε ξεκινούσαν απ' τις 9:00 – 9:30.

Ερ. Όχι, μιλάω για μήνες, δηλαδή μας είπατε προηγουμένως ότι παίζανε ξέρω 'γω πέντε – έξι μήνες.

Απ. Ναι, ναι τώρα έχουν αλλάξει, έχει αλλάξει. Από τότε που το μαγαζί, το «Κονάκι» το πήρανε οι χορευτές, οι πρώην χορευτές, οι Σταυρακάκηδες από

τότε άλλαξε το ύφος διασκέδασης των Κρητικών της Αθήνας. Άλλαξε τελείως.

Ερ. Δηλαδή; Δεν το κατάλαβα αυτό.

Απ. Δηλαδή μέχρι πριν πάρουν το μαγαζί...

Ερ. Ποιο μαγαζί;

Απ. Το «Κρητικό Κονάκι» το οποίο είναι στην Πειραιώς, μέχρι τότε οι λυράρηδες ξεκινούσαν το Σεπτέμβριο και τελειώνανε το Πάσχα. Η διασκέδαση ήταν περίπου η ίδια με παλιά, δηλαδή θα βγαίνανε περίπου 9:30 - 10:00 η ώρα, με την ησυχία τους, δε θα υπάρχει το ένα τραγούδι πίσω απ' τ' άλλο όπως πάνε στα μαγαζιά τα λαϊκά που δεν υπάρχει διάλειμμα... δεν υπάρχει διάλειμμα. Οπότε θα ξεκινήσεις 11:30 η ώρα το πρόγραμμα και θα τελειώσεις 4:00, το ένα τραγούδι πίσω απ' το άλλο. Δεν υπάρχει δηλαδή... υπήρχε μια παρέα με τους λυράρηδες. Έπινε ο λυράρης την ρακή του, «στην υγεία σας», θα κατεβεί για λίγο στο τέτοιο, θα ξαναβεί, σαν να ήταν περίπου, είχαν μεταφέρει το ύφος του πανηγυριού απ' το χωριό, το είχαν μεταφέρει στην Αθήνα. Περίπου. Όσο είναι δυνατόν να μεταφερθεί μια πλατεία του χωριού σ' ένα κρητικό μαγαζί. Αλλά το είχαν μεταφέρει περίπου το ίδιο, δηλαδή δεν ήταν το ένα τραγούδι πίσω απ' το άλλο. Υπήρχε μια επικοινωνία του λυράρη.

Ερ. Τι ώρα ξεκινούσαν;

Απ. Γύρω στις 9:30 το χειμώνα πιστεύω εγώ αν θυμάμαι καλά και τελειώνανε 2:30, 3:00, 4:00, 3:00 η ώρα...

Ερ. Και ξημέρωνε ας πούμε;

Απ. Ναι, μετά φεύγανε ο κόσμος για να πάνε στη δουλειά το πρωί. Εντάξει, το Σαββάτο θα μπορούσε να πάει και 4:00, ξέρω 'γω. Τώρα μιλάμε για 9:00.

Ερ. Και τι έγινε από τότε που πήραν το «Κρητικό Κονάκι» οι Σταυρακάκηδες;

Απ. Από τότε, δεν ξέρω γιατί, είχαν κι ένα θείο, ένα θείο οι οποίοι... χρόνια είχε σκυλάδικο αυτός, τον Μηνά τον Σταυρακάκη όπου υπήρξε και μερακλής και έχει τραγουδήσει και στου Ξυλούρη σε πολλούς δίσκους παλιούς μέσα... ο οποίος και αυτός επιχειρηματίας, Μηνάς νομίζω τον λένε... Μηνάς Σταυρακάκης, ναι, ο οποίος είχε χρόνια μαγαζάτορας και χρόνια επιχειρηματίας λαϊκών, λαϊκού τραγουδιού σε εισαγωγικά, τα περισσότερα

βέβαια... είχε και ποιοτικούς κατά καιρούς... τους εμπορικούς, τι ποιοτικούς και... όποιος ήταν εμπορικός κι όποιος βόλευε στο μεροκάματο, τον έπαιρνε. Νομίζω ότι πρέπει να του δώσει φώτα. Υπολογίζω. Τους έδωσε φώτα και κάθε δύο μήνες ή κάθε μήνα ή κάθε είκοσι μέρες ο λυράρης αλλάζει με αποτέλεσμα να φέρνει τον κόσμο του ο λυράρης στις είκοσι μέρες να τόνε δει, να μας τελειώσει, να φύγει αυτός, να έρθει ο επόμενος, να ξαναφέρει τον κόσμο του σε είκοσι μέρες ενώ ο λυράρης που... της όλης σαιζόν έφερνε τα διακόσια άτομα μέσα στους οκτώμισι - εννιά μήνες. Ο άλλος λυράρης τα διακόσια τα έφερνε, άτομα, σε είκοσι μέρες. Ήταν μια πολιτική για να 'κονομήσει το μαγαζί, έτσι δεν είναι;

Ερ. Πιστεύετε ότι αυτός το ξεκίνησε, ο Σταυρακάκης;

Απ. Αυτός το ξεκίνησε, ε, μα δεν υπήρχε πριν. Ο πρώτος διδάξας ήτανε και ο πρώτος διδάξας που έβαλε και... ενώ θα έπρεπε σαν παραδοσιακός, Ανωγειανός, χορευτής, ορίτζιναλ υποτίθεται να έχουνε λυράρηδες ποιοτικούς, κατά την άποψή μου ποιοτικούς, έτσι δεν είναι; Και ανθρώπους που να στηρίζουν και λίγο την παράδοση, δεν λέω να μην προχωρήσει μπροστά, να προχωρήσει μπροστά αλλά να, να έχεις και βάσεις λίγο προς την παράδοση ας πούμε... Αξιοποιήσαν αυτό το ύφος και το στιλ δηλαδή μπορεί δημόσια, μπορεί να μην το πω αυτό... δεν τα λέω δημόσια γιατί εντάξει, ο καθένας απ' τη στιγμή που γεμίζει κόσμο το μαγαζί του ό,τι και να πεις εσύ είσαι φάουλ. Ό,τι και να πω εγώ, από τη στιγμή που γεμίζει το μαγαζί; Αν πάω εγώ σε ένα μαγαζί και δεν πατάει άνθρωπος; Ποιος έχει το συν εσύ ή ο άλλος; Εγώ επιμένω στο παλιό ενώ ο άλλος λέει... είναι στο καινούριο, στο καινούριο ύφος σε εισαγωγικά. Πόσο θα κρατήσει αυτό; Ήδη θεωρώ ότι έχει αλλάξει, ο κόσμος το βαρέθηκε.

Ερ. Ποια εποχή είπαμε ότι το κάνανε αυτό οι Σταυρακάκηδες;

Απ. Είναι περίπου στα έντεκα χρόνια. Δέκα χρόνια. Δέκα με δώδεκα χρόνια είναι που έχουν το μαγαζί από τότε άλλαξε και το ύφος. Οπότε το άλλο μαγαζί τι θα κάνει; Όταν βλέπει... όταν το ένα κρητικό μαγαζί είναι «πίτα», όχι μεδυσμένοι, εκτός από μεδυσμένοι, γεμάτο, και τώρα το άλλο έχει δυο παρέες, αναγκαστικά, μα ένα χρόνο θα αντέξει, μα δύο χρόνια θ' αντέξει, μα τρία χρόνια θ' αντέξει, ε, μετά από τρία χρόνια όλα τα μαγαζιά

ξεκινήσαν το ίδιο ύφος. Κάθε είκοσι μέρες, κάθε μήνα, κάθε δύο μήνες, ο λυράρης άλλαζε. Αυτό ισχύει πλέον σε όλα τα μαγαζιά στην Αθήνα.

Ερ. Επομένως και ο λαουτιέρης έφευγε μαζί με τον λυράρη.

Απ. Και ο λαουτιέρης αφού ήταν με το σχήμα που έπαιζε, έφευγε.

Ερ. Κι εσείς μέσα σ' αυτό όλο τον πανικό ας πούμε πώς αποφασίσατε να ασχοληθείτε με τις επιχειρήσεις;

Απ. Εγώ... δεν μου άρεσε πλέον το είδος και ο τρόπος που... και τώρα δεν μ' αρέσει... αν συνεχίζω και το κάνω, το κάνω από αποψη... πρέπει να είμαι στο κύκλωμα εδώ, πρέπει να παίζω, πρέπει να παίζω, να εκφραστώ, πρέπει να επικοινωνήσω, εντάξει; Και το τελευταίο είναι τα λεφτά. Γιατί είπαμε η δουλειά - δουλειά και τα λεφτά - λεφτά αλλά αυτό το θεωρώ τελευταίο. Για να είμαι πιο πολύ στη μουσική λέω μήπως ρε παιδί μου ξέρω 'γω μήπως γεμίσει το μαγαζί... ας πάω να γίνω επιχειρηματίας... Έλεγε κι ο φίλος μου «σε παρακαλώ...», ο Ευτύχης που έλεγα προηγουμένως που είχε τη «Γοργόνα» που πέρασα μια βραδιά...

Ερ. Ποιος την είχε τη «Γοργόνα»;

Απ. Την είχε τη «Γοργόνα» ένας φίλος μου, ακόμα, ακόμα...

Ερ. Ονόματι;

Απ. Ευτύχης Ντουντουλάκης ο οποίος είναι Χανιώτης και είχε το κέντρο τη «Γοργόνα» και μου λέει «έλα ρε συ, να γίνουμε ρε συ» μου λέει «συνέταιροι στο μαγαζί να πάρουμε το μαγαζί». «Ρε συ δεν είμαι εγώ για τέτοια», του λέω «δεν κάνω». «Έλα ρε παιδί μου, έλα θα σε βοηθήσω εγώ». «Έλα ρε συ», του λέω «και τι να βγάλουμε από το μαγαζί, τι να βγάλουμε»; «Τόσα» μου λέει «θα βγάλεις σε τρία χρόνια να υπολογίσεις ότι θα βγάλεις τόσα». Λοιπόν, μου κέντρισε το ενδιαφέρον. Σε συνδυασμό με τα λεφτά που θα έβγαζα που μου είπε... σε συνδυασμό μάλλον με αυτά που είχα σκεφτεί εγώ ότι θα θέλαμε να κάνουμε μια επιχείρηση, ένα κρητικό μαγαζί το οποίο θα είχε... θα ήταν ορίτζιναλ μαγαζί το οποίο θα έλεγχε σε εισαγωγικά τους λυράρηδες, δηλαδή θα έμπαινε κάποιος που κατά την άποψή μου θα ήθελα και παράλληλα θα τον ανέβαζα απάνω με δισκογραφία και με ραδιοφωνικό σταθμό και είχα σκεφτεί πολλά πράγματα προώδησης των καλλιτεχνών με λίγα λόγια. Και για τον εαυτό μου θα έλεγα δηλαδή ενώ θα ήμουν

επιχειρηματίας θα είχα το χρόνο να φτιάχνω τραγούδια, μου άρεσε να φτιάχνω τραγούδια, τον τελευταίο καιρό είχα δοκιμάσει να φτιάξω τραγούδια και είδα ότι ήτανε πολύ ενδιαφέρον το κομμάτι αυτό σε συνδυασμό με το ότι ήθελα να σταματήσω τον τρόπο διασκέδασης, το είδα σαν εναλλακτική λύση, σαν μεταβατικό στάδιο είδα το κέντρο. Βγάζοντας λεφτά, επενδύοντας σε κάποια άλλα πράγματα και να κάνω αυτό που ήθελα. Ο σκοπός μου δεν ήταν να γίνω επιχειρηματίας και να ελέγχω κάποια πράγματα, ο σκοπός μου ήταν ναι μεν να γίνω... να βγάλω αυτά γιατί δεν είχα λεφτά, είχα σκοπό να κάνω ένα άλλο μαγαζί... δε θα στήριζα αυτό το μαγαζί...

Ερ. Δεν θα...;

Απ. Δεν θα συνέχιζα μ' αυτό το μαγαζί, θα έκανα ένα άλλο μαγαζί μόνος μου, εντελώς παραδοσιακά...

Ερ. Θα ξεκινούσατε δηλαδή...;

Απ. Ναι, θα ξεκινούσα... εντελώς παραδοσιακό με τους λυράρηδες που θα ήθελα να βάλω εγώ μέσα και με τον τρόπο που θα ήθελα να τους προωθήσω δηλαδή να αλλάξω λίγο τη ροή των πραγμάτων σε αντίθεση με αυτό που γινότανε τα τελευταία δώδεκα χρόνια.

Ερ. Σας πείραζε τόσο πολύ δηλαδή που θα θέλατε τον εαυτό σας έτσι να ρυθμίσει λίγο τα πράγματα;

Απ. Ναι, με πείραζε ναι... ή το ήθελα λίγο να αλλάξω τη ροή και αυτό θα έμενε και στην ιστορία. Θα έλεγε ο τάδε έκανε, ήταν το αντίπαλο δέος ας πούμε ξέρω 'γω.

Ερ. Και με ποιον τρόπο θα το καταφέρνατε αυτό;

Απ. Νομίζω μόνο με τα λεφτά. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος.

Ερ. Δηλαδή στο κέντρο τι θα κάνατε για να αλλάξετε τα πράγματα;

Απ. Καταρχήν θα έλεγα ότι είναι ένα μαγαζί εντελώς παραδοσιακό και από άποψη επένδυσης μέσα και ντεκόρ εντελώς παραδοσιακό με πολλά πράγματα δε θέλω τώρα να 'λεγα... πολλά πράγματα. Αλλά και την τεχνολογία μέσα, θα βοηθούσε. Δηλαδή είχα σκεφτεί ένα πράγμα, είχα σκεφτεί να είχα ένα κάμεραμαν ας πούμε στην Κρήτη και θα έπαιρνε στιγμιότυπα. Ποιο χωριό κάνει σήμερα χορό; Η Επισκοπή Ιεραπέτρας. Θα

έπαιρνα λοιπόν τον καμεραμάν να του πω «κύριε καμεραμάν πήγαινε στην Επισκοπή Ιεραπέτρας, θα πάρεις το χωριό όλο, θα πάρεις συνέντευξη από τους χωριανούς τώρα όλους» και στο διάλειμμα ανάμεσα στις 12:00 και στις 1:00 πριν βγει ο τάδε θα κάνω μισή ώρα αφιέρωμα στο χωριό το συγκεκριμένο. Να ένα πράμα που το 'χα σκεφτεί. Δεν ξέρω αν είναι λάθος ή σωστό... Δηλαδή το τάδε χωριό... Θα είχα ένα μόνιμο καμεραμάν στην Κρήτη ο οποίος θα πήγαινε στα χωριά και θα έπαιρνε συνεντεύξεις από το χωριό το ίδιο... και θα το πρόβαλα στον τοίχο, σε ειδικό χώρο μέσα στο μαγαζί. Ένα απ' τα πολλά που ήθελα να κάνω... Ήθελα να συνδυάσω την τεχνολογία με την παράδοση. Μ' άρεσε αυτό το πράμα αλλά αυτά θέλει χρήμα... και πολλά χρήματα!

Ερ. Και η «Γοργόνα» τι ήτανε; Κρητικό μαγαζί;

Απ. Το μαγαζί τώρα ήτανε μια ενδιάμεση λύση, ήταν μια λύση ανάμεσα σε κρητικό μαγαζί, σε σκυλάδικο και σε ναι, και σε λαϊκό.

Ερ. Δηλαδή έφερνε ένα λυράρη και την άλλο μήνα έφερνε κάποιον άλλον.

Απ. Έφερνε ένα λυράρη... δεν έφερνε τίποτα, το μαγαζί είχε μόνο την αίθουσα. Ο χορός, ο σύλλογος: «έχουμε τον τάδε τραγουδιστή, έχουμε αυτούς τους λυράρηδες, διαλέξτε ποιον θέλετε από όλους». Ήταν όμως το μέσο για να βγάλω τα λεφτά. Δεν υπήρχε άλλος τρόπος. Απόδειξη είναι ότι εγώ δε συμμετείχα στο αλισβερίσι που κάναμε με τον πρόεδρο. «Πόσα θα μου δώσεις, πόσα θα σου δώσω». Ήμουν στο καλλιτεχνικό μέρος. Δηλαδή, καταρχήν οι μουσικοί οι περισσότεροι την εποχή αυτή αλλάξανε ύφος. Φύγαν απ' τα σκυλάδικα τα περισσότερα από την πρώτη χρονιά που πήγα. Την πρώτη χρονιά ειδικά δεν υπήρχε κανένα σκυλάδικο. Τη δεύτερη χρονιά ας πούμε επειδή...

Ερ. Γιατί αυτό; Δεν τα ζητούσε ο κόσμος; Δηλαδή...

Απ. Όχι, μα εγώ θεωρώ ο κόσμος θέλει ό,τι του προσφέρεις τώρα. Δηλαδή άμα του βάλεις ένα τσιφτετέλι και δεν είναι του... δεν είναι το τελευταίο κι είναι του Τσιτσάνη, δε θα χορέψει; Αν το τραγούδι το ίδιο το λαϊκό είναι του Τσιτσάνη και είναι ρούμπα και βάλεις εσύ του Μελά, ας πούμε, δεν θα χορέψει επειδή είναι του Τσιτσάνη; Ίσα-ίσα, να τη η προώδηση εκεί πέρα.

Ερ. Όταν σας είπε ο... πώς τον είπαμε τον συνεταίρο σας;

- Απ. Ο Ευτύχης. Ήτανε δέλεαρ... ο συνεταιρός μου, ο Ντουντουλάκης...
- Ερ. ... ότι «έλα να συνεργαστούμε, να κάνουμε ένα μαγαζί».
- Απ. Το σκέφτηκα, έκανα έναν μήνα για να το αποφασίσω. Μου λέει «σε ένα μήνα θέλω».
- Ερ. Μισό λεπτό. Έπρεπε να βάλετε χρήματα μέσα;
- Απ. Ναι, έπρεπε να βάλω χρήματα. Λίγα όμως, ήτανε πολύ λίγα, γι' αυτό ήτανε δέλεαρ.
- Ερ. Αυτός γιατί ήθελε να συνεταιριστεί μαζί σας;
- Απ. Γιατί το μαγαζί είχε μια... δεν είχε πάρα πολύ καλή φήμη και ήθελε να αλλάξει τη φήμη με το όνομα μου επειδή λίγο - πολύ είμαι αγαπητός εδώ στο λεκανοπέδιο και ήθελε έτσι λίγο να αλλάξει το ύφος του μαγαζιού, σου λέει «μπήκε κι ο Νίκος μέσα», εντάξει θέλει να αλλάξει. Κι ο Ευτύχης δεν έφταιγε για το όνομα του μαγαζιού, φταίγαν οι συνεταιροί του πριν. Δεν έφταιγε ο ίδιος δηλαδή. Έφταιγαν οι πρώην συνεταιροί του. Οπότε το σκέφτηκα λίγο... εντάξει, συμφεροντολογικά αλλά κι εγώ το σκέφτηκα από την άποψή μου... λέω αφού θα πάρω κάποια λεφτά, θα κάνω αυτό που θέλω, είχα σκεφτεί. Συνεταιριστήκαμε, συνεχίσαμε και μετά τον πρώτο χρόνο είδα ότι δεν πάει...
- Ερ. Δηλαδή; Δεν γέμιζε;
- Απ. Ναι, δεν μου πάει το ύφος του αφεντικού, δεν μου πήγαινε.
- Ερ. Εσείς παίζατε σ' όλο αυτό το διάστημα;
- Απ. Ναι, στον πρώτο χρόνο έπαιζα στο μαγαζί.
- Ερ. Δηλαδή ερχόταν ένας λυράρης...;
- Απ. Ναι, ένας λυράρης, ναι, ποτέ δεν επέμενα μέσα στα συγκροτήματα αλλά οι περισσότεροι θέλαν να παίζω μαζί τους. Έλεγα «φέρε το λαούτο σου και έλα να παίζεις». Μου έλεγαν «γιατί, εσύ δεν παίζεις»; Λέω «παίζω, αλλά γιατί, αφού εσύ έχεις το λαούτο σου». «Όχι, θα παίζουμε μαζί».
- Ερ. Αλλά εσείς δεν παίρνατε το 40%;
- Απ. Όχι, βέβαια, όχι, όχι. Ότι έπαιρνα από το μαγαζί, όχι δεν έπαιρνα ποσοστό.
- Ερ. Δεν παίρνατε τίποτα; Το κάνατε για το κέφι σας;
- Απ. Ναι, ναι. Επειδή δεν ήθελα να νομίζουν ότι επειδή έγινα ξαφνικά επιχειρηματίας ότι έχω αλλάξει ύφος και στιλ και λοιπά οπότε...

Ερ. Αυτό δεν ήταν κουραστικό όμως; Να παίζετε ας πούμε και να έστε και στο...

Απ. Όχι, μα δεν... Ασχολιόμουν μόνο με το καλλιτεχνικό μέρος, δεν ασχολιόμουν καθόλου ούτε με τα... με τους χορούς πώς θα τους κλείσω, δεν ασχολιόμουνα. Μόνο ό,τι είχε σχέση με τη μουσική. Δηλαδή ποιος θα βγει, ποιος δεν θα βγει, ν' αλλάξουμε, τα αλλάζαμε, δεν μ' άρεσε αυτό το τραγούδι, άλλαξε το, βάλτε αυτό... κάπως αυτά τα πράγματα έκανα στο μαγαζί.

Ερ. Και έρχεται κάποια στιγμή που το βαριέστε και λέτε «δεν πάει άλλο»;

Απ. Έρχεται μια εποχή που είδα και τα χρήματα που υπολόγιζα δεν βγαίνανε για να μπορούσα να κάνω κάτι άλλο, για να κάνω κάτι άλλο, είδα όμως ότι δεν μπορούσα να αποχωριστώ και το όργανο. Είδα ότι έχω βάλει μεγάλο μπελά στην κεφαλή μου, πολύ μεγάλο και... περίμενα απλώς την ημερομηνία λήξης.

Ερ. Η οποία ήρθε μετά από δυο - τρία χρόνια;

Απ. Μετά από τρία χρόνια, ναι. Το συμβόλαιο τελείωνε στα τρία χρόνια...

Ερ. Και ήτανε 50-50 ας πούμε η μοιρασιά;

Απ. Ναι, ναι, όχι, είπα αν ήταν υπό άλλες συνθήκες, δηλαδή αν ήτανε, αν ήμουνα μόνο εγώ γιατί οι απόψεις συνήθως των συνεταίρων τις περισσότερες φορές δεν ταιριάζουνε. Αυτός ήθελε μόνο να βγάλει λεφτά, εγώ ήθελα να βγάλω και λεφτά αλλά το βασικό ήτανε... δεν ήταν να βγάλω τα λεφτά, γιατί δεν πεινούσα. Δεν είχα ανάγκη οικογενειακώς να βγάλω λεφτά. Ήθελα όμως να αλλάξω τη ροή κάποιων πραγμάτων, ήθελα να την αλλάξω σε συνδυασμό με τα λεφτά, να λέμε την αλήθεια... το τερπνόν μετά του ωφελίμου, να λέω την αλήθεια. Δεν σκέφτηκα ποτέ ότι θα αλλάξω τη ροή των πραγμάτων χωρίς να κερδίσω, χρήματα εννοώ, λέω χωρίς να πεινάσω... γιατί χάλια και κάποιο χρόνο, κάποια λεφτά, ε, ναι... πάντα επενδύεις. Ο βασικός λόγος όμως δεν ήταν τα λεφτά. Δευτερεύον... τρίτος ήταν ο λόγος. Ο λόγος μου ήταν ήθελα να αλλάξω τη ροή των πραγμάτων τουλάχιστον στην Αθήνα, όσο μπορούσα...

Ερ. Αλλά δεν το καταφέρατε.

Απ. Δεν το κατάφερα, όχι.

Ερ. Γιατί;

Απ. Γιατί είπαμε ότι η κινητήριος δύναμη είναι τα χρήματα. Το μόνο που κάνει να αλλάξω τώρα είναι μόνο μέσω της δισκογραφίας μου. Δεν βλέπω άλλο δρόμο. Κι όσοι πιστοί προσέλθετε. Δηλαδή να γράψω κάποια τραγούδια που με εκφράζουν κι αν κάποιοι τα υιοθετήσουν, έχει καλώς. Αν δεν τα υιοθετήσουνε, λέω μεγάλα λόγια ενώ μπορεί τελικά να μην είναι τίποτα η δισκογραφία μου. Λέω ότι θα βγω και τώρα στο τέλος να κάνω και να μην καταφέρω αυτό που θέλω και να λέω είχα σκέψεις αλλά δεν είχα δυνατότητα. Εκ του αποτελέσματος θα κριθεί αν τελικά αυτό που κάνω θα έχει ουσία γιατί δεν ξέρω, μπορεί να είναι μικρό το αποτέλεσμα και να μην... όχι απλώς να μην ταραξεί τα νερά, ούτε να ακουστεί, ούτε να μην το πάρει ούτε η μάνα μου. Ε, αυτό υπολογίζω.

Ερ. Ποιοι λυράρηδες είχαν έρθει στο κέντρο τότε να παίξουν;

Απ. Όλοι είχαν έρθει, όλοι. Οι περισσότεροι είχαν έρθει αφιλοκεδώς να πω την αλήθεια δηλαδή μου κάνανε... εκεί κάναμε και κάποιες βραδιές κρητικές μόνο, αποφασίσαμε να κάνουμε και μόνο κρητικές βραδιές, δηλαδή να μην κάνουμε μόνο χορούς οι οποίοι είχαν και λαϊκό πρόγραμμα μέσα και το λαϊκό πρόγραμμα το επιζητούσε ο σύλλογος, πρόσεξε. Εκεί θέλω να καταλήξω ότι θα υπάρχει ημερομηνία λήξης με τους συλλόγους. Οι σύλλογοι οι περισσότεροι θέλαν και λαϊκό πρόγραμμα γιατί; Οι κρητικοί σύλλογοι, γιατί οι φίλοι ήταν περισσότεροι απ' τα μέλη του συλλόγου. Οι φίλοι των Κρητικών ήταν περισσότεροι, δηλαδή είχε εκατό άτομα ο σύλλογος, είχε διακόσια άτομα φίλους, μη Κρητικούς.

Ερ. Που δεν ήταν Κρητικοί;

Απ. Ναι. Οπότε μένουν... θα μπορούσαν να ακούσουν δυο ώρες λύρα. Μετά τις δυο ώρες δεν μπορείς να τους βάλεις να ακούσουνε λύρα. Κι όταν ο πρόεδρος αποφάσιζε ποιον λυράρη θα βάλει δεν ήταν και σχετικός και οι προέδροι δυστυχώς των συλλόγων της Αθήνας, δεν ξέρω για την Κρήτη, είναι για να μην πω άσχετοι, είναι τουλάχιστον ημιμαθείς. Εννιά στους δέκα είναι ημιμαθείς δεν ξέρουν ούτε ποιος είναι καλός λυράρης, ούτε... Τους ενδιαφέρει ο λυράρης που θα φέρει κόσμο. Δεν μιλάμε λοιπόν για πολιτιστικούς συλλόγους, μιλάμε για κερδοσκοπικούς συλλόγους. Αυτοί

είναι οι συλλόγοι της Αθήνας. Ποιος λυράρης.. πάνε στα μαγαζιά, πάνε στους λυράρηδες οι οποίοι τραβάνε κόσμο, τραβάνε κόσμο αλλά με ποιο κριτήριο; Αυτό είναι το ζητούμενο.

Ερ. Επομένως εσείς δεν είχατε και μεγάλη ισχύ να πείτε «εμείς έχουμε αυτόν, αυτόν, αυτόν κι αυτόν»;

Απ. Όχι, εγώ πρότεινα αλλά... «όχι αυτόν μωρέ που έκανε αυτό το πράγμα...», οπότε δεν μπορούσες να...

Ερ. Ίσως θέλαν κάποιον πιο εμπορικό ας πούμε να...

Απ. Ναι, θέλαν αυτόν τον πιο εμπορικό, ναι. «Αυτός» λέει «δεν βγάζει κέφι». Είναι η κλασική απάντηση των προέδρων, των άσχετων ή του συμβουλίου, «αυτός» λέει «δε βγάνει κέφι». Ακόμη το λένε κάποιοι, «αυτός» λέει «δεν βγάνει κέφι». Τι θα πει δεν βγάνει κέφι; Δεν καταλαβαίνεις για να βγάλεις κέφι. Είσαι άσχετος πώς παίζει. Και δεν βγάνει λέει κέφι... Τι θα πει δεν βγάνει κέφι; Δε σου λέει μαντινάδες που σ' αρέσουνε, ε; Καραγκιοζιλίστικες... ε, για αυτό δεν βγάνεις κέφι... Ε, μ' αυτές τις συνθήκες δεν μπορείς να κάνεις μαγαζάτορας. Άρα λοιπόν θα πρέπει να έχεις χρήμα να κάνεις το μαγαζί που θέλεις, να κάμεις ένα μαγαζί που θα 'ταν τουλάχιστον από άποψη ντεκόρ μέσα να έσκιζε, να ήταν «πρώτο» που λέμε κι εκεί να κανόνιζες εσύ τα πράγματα, τη ροή των πραγμάτων. Κι υπομονή τρία χρόνια να έχεις χρήμα να δίνεις. Έτσι είχα σκεφτεί.

Ερ. Από Ρεθυμνιώτες λυράρηδες ποιους είχατε...;

Απ. Στο μαγαζί;

Ερ. Στο μαγαζί.

Απ. Είχε έρθει ο Βασίλης ο Σκουλάς μια βραδιά, δυο βραδιές ήρθε κι έπαιξε, είχαν έρθει πολλοί κατά καιρούς, μα δεν τους θυμάμαι τώρα όλους. Δηλαδή κάναμε βραδιές, όποιος ήταν ελεύθερος στην Κρήτη τον παίρναμε τηλέφωνο, ερχότανε. Οι επτά στους δέκα το συνδυάζανε. «Θα έρθω την Κυριακή να παίξω εκεί ή το Σάββατο, θα έρθω την Παρασκευή να σου κάνω μια βραδιά», λέγανε, τον έπαιρνα τηλέφωνο. Ερχόταν την Παρασκευή ας πούμε, δεν μου έπαιρνε λεφτά, ούτε τα εισιτήρια του, είχε το Σάββατο να πάει να παίξει κάπου, ερχόταν και την Παρασκευή, μου έκανε μια βραδιά εμένα επειδή κι εγώ έχω παίζει, τους έχω εξυπηρετήσει σε

κάποια πράγματα, λόγω εμένα δεν παίρνανε και στο μαγαζί λεφτά. Δεν παίρνανε καθόλου. Ούτε τους συνεργάτες τους δεν πληρώνανε να φανταστείς. «Όχι, όχι, δεν χρειάζεται». Οι περισσότεροι. Εφτά στους δέκα είπαμε δεν πήραν λεφτά, να λέω την αλήθεια. Δεν πήραν λεφτά.

Ερ. Ερχόντουσαν μόνο για μια - δυο βραδιές ας πούμε;

Απ. Μια βραδιά ναι, μια κρητική βραδιά, ο τάδε. Έφευγε.

Ερ. Μόνο με συλλόγους δούλευε η «Γοργόνα»;

Απ. Ναι, μόνο με συλλόγους αλλά είχαμε και τους λυράρηδες κατά περίπτωση, μια χρονιά ας πούμε το κάναμε αυτό, μετά δεν μπορούσαμε γιατί σταματήσανε οι ραδιοφωνικοί σταθμοί να εκπέμπουνε και δεν μπορούσαμε να κάνουμε διαφήμιση άμεση. Υπήρχε ένας ραδιοφωνικός σταθμός χωρίς άδεια βέβαια που έπαιζε είκοσι τέσσερις ώρες, όλο το εικοσιτετράωρο έπαιζε κρητικά και μπορούσες ας πούμε να διαφημίσεις απόψε ποιος θα 'ρθει στο μαγαζί. Αύριο ποιος θα 'ρθει. Δε γινόταν να βγάνεις αφίσες, ήταν το κόστος μεγάλο, να βγάνεις αφίσες αυτόν, να τις δώσεις, να τις αφισοκολλήσουνε, να σε γράψουνε τρεις φορές ο δήμος, να πληρώσεις τρία πρόστιμα για να 'ρθει ο άλλος, δεν γινότανε. Δηλαδή έπρεπε να είναι η διαφήμιση άμεση. Και ποια ήταν η άμεση διαφήμιση; Το ραδιόφωνο. Σταμάτησε το ραδιόφωνο οπότε σταμάτησαν και οι κρητικές βραδιές. Οι οποίες βέβαια μιμηθήκαν από όλα τα μαγαζιά, με το που τις κάναμε εμείς αυτά τα μαγαζιά μετά, τα κρητικά, μας μιμηθήκανε και κάνανε κι αυτά κρητικές βραδιές. Δηλαδή ειδικά μετά το Πάσχα. Μετά το Πάσχα που σταμάταγε η σαιζόν κάνανε Σαββάτο, Κυριακή ο Μπικάκης στο τάδε μέρος. Σαββάτο ο τάδε.

Ερ. Πότε έγινε αυτό με τους σταθμούς; Το 2002;

Απ. Το 2002; Εκεί πρέπει να 'τανε. Πάντως την χρονιά αυτή σταματήσαν να κάνουν τις κρητικές βραδιές. Δεν μπορούσαμε να διαφημιστεί.

Ερ. Άλλοι ραδιοφωνικοί σταθμοί δεν μπορούσαν να διαφημίσουν έναντι χαμηλού κόστους;

Απ. Ε, ήταν το κόστος μεγάλο. Βεβαίως, ήταν μεγάλο το κόστος. Ναι. Δηλαδή θυμάμαι που βάλαμε τον λυράρη, τον είχε όλη την ημέρα και έπαιρνε ξέρω 'γω είκοσι χιλιάρικα, δεκαπέντε χιλιάρικα. Ήταν πολύ μικρό το κόστος. Κι

αυτοί δεν είχανε... ήταν όλα χωρίς άδεια μωρέ, το κόστος αυτώνών ήταν μικρό... το κόστος τους. Πιο πολύ το κάνανε γιατί τους άρεσε, δεν ήταν επαγγελματίες δηλαδή. Στους ραδιοφωνικούς σταθμούς μιλάμε. Ε, αυτά με τα κρητικά μαγαζιά. Τι άλλο;

Ερ. Και μετά πώς και το κόψατε; Είδατε ότι δε σας συμφέρει οικονομικά;

Απ. Είδα λοιπόν ότι... όχι, έπρεπε να το κάνω μόνος μου. Δεν ταιριάζανε οι ιδέες μας καθόλου με τον Ευτύχη, δεν του το έχω πει βέβαια αυτό. Δεν ταιριάζαμε καθόλου, όταν λέμε καθόλου, καθόλου στο ύφος και στο... και έκανα υπομονή...εν τω μεταξύ υπήρξε φίλος μου και κάποια στιγμή μ' είχε βοηθήσει και θεωρούσα ότι έπρεπε να του το ξεπληρώσω. Δηλαδή το να έφευγα τον πρώτο χρόνο ή το δεύτερο θα του έκανα κακό. Ενώ πήγα να του κάνω καλό και στον εαυτό μου αλλά και πιο πολύ σ' αυτόν, του χρωστούσα χάρη, δηλαδή κάποια στιγμή μ' είχε βοηθήσει καλλιτεχνικώς...

Ερ. ... και δε σας πήγαινε έτσι να τον αφήσετε...

Απ. Και δεν ήθελα να τον αφήσω, ναι. Θεωρούσα ότι του ξεπλήρωνα τη χάρη αυτή και λέω θα κάνω υπομονή τρία χρόνια, δεν πειράζει. Ήξερα ότι έχανα και έχασα και κάποιους ανθρώπους που παίζαμε μαζί και απ' τη στιγμή που έγινα επιχειρηματίας δεν με πλησιάζανε. Δεν ξέρω για πιο λόγο.

Ερ. Σας έβλεπαν διαφορετικά;

Απ. Μας έβλεπαν... με έβλεπαν διαφορετικά από τη μια κι από την άλλη σου λέει εγώ σ' έχω πάρει σε πενήντα δουλειές, γιατί δεν μ' έχεις πάρει στο μαγαζί μια βραδιά να παίξω;

Ερ. Κι εσείς γιατί δεν τους πήρατε;

Απ. Λογικό, αλλά όταν ο πρόεδρος δεν θέλει κάποιους που προτείνω εγώ – αυτό που είπαμε προηγουμένως – δεν μπορώ να του πω, δεν μπορώ να τον φέρω, να του πω «δεν σε θέλει ο πρόεδρος»; Πάλι κακό δεν είναι για αυτόν;

Ερ. Οπότε δημιουργήσατε κατά κάποιο τρόπο έτσι...

Απ. Ναι, μια έχθρα.

Ερ. Όχι εχθρότητα αλλά μια ψυχρότητα.

Απ. ...μια ψυχρότητα, μια ψυχρότητα. Αυτά τα ήξερα όμως εγώ. Πριν πάω στο μαγαζί, τα έχω σκεφτεί όλως τυχαίως, τα είχα σκεφτεί. Λέω θα υπάρξει αυτό το πρόβλημα, θα υπάρξει το άλλο αλλά όμως λέω προς χάριν αυτού

του πράματος που έχω σκεφτεί να κάνω, άστο ρε παιδί μου, θα δούμε, μπορεί να βγει σε καλό. Αργότερα μπορεί να τους ευχαριστήσω διαφορετικά. Να το ξεπληρώσω ας πούμε.

Ερ. Τώρα εξακολουθείτε να είσαστε έτσι λίγο ψυχραμένος με κάποιους;

Απ. Όχι, όχι. Σιγά – σιγά αρχίζουν και φτιάχνονται οι σχέσεις, σιγά – σιγά φτιάχνονται οι σχέσεις.

Ερ. Τους εξηγήσατε πως είχε η κατάσταση;

Απ. Ναι, ναι τους εξήγησα. Ύστερα να πούμε για τους προέδρους των συλλόγων και γιατί εκεί υπάρχει «κατάρρευση» το λέω εγώ των συλλόγων πλέον και έχουν και ημερομηνία λήξης, αν θες. Είναι... οι συλλόγοι κάποια στιγμή θα διαλυθούν ειδικά όταν η γενιά αυτή που είναι δεκαεφτά χρονώ, δεκαοχτώ και είναι ακόμα, έχουνε κάποια σχέση με την Κρήτη ακόμα, με την κρητική μουσική βασικά, τα παιδιά τους δεν θα πηγαίνουν πλέον στα κρητικά τα μαγαζιά, θεωρώ, από τη μια κι απ' την άλλη είναι πολλά τα μαγαζιά της Αθήνας τα τρία – τέσσερα για τον κόσμο τον κρητικό στην Αθήνα, είναι πολλά. Θεωρώ ότι ένα, το πολύ δύο μαγαζιά τα σηκώνει το λεκανοπέδιο. Ένα έως δύο, παραπάνω είναι... διασκορπίζεται ο κόσμος, δεν... αλλά και δύο όταν αυτός που φέρνουνε δεν είναι, τι να πω τώρα, να μη βγάζω και κακίες. Αν δεν έχουν λίγο το μυαλό τους προς την παράδοση, καλύτερα να μην υπάρχουνε. Τι να πω, ξέρω 'γω.

(Γελάει)

Ερ. Τώρα ποια μαγαζιά υπάρχουνε; Η «Κρήτη»;

Απ. Το «Κρήτη», ο «Ομαλός», «Το Κρητικό Κονάκι», κάποια απ' αυτά δεν είναι... Μη λέμε ότι όλα έχουνε εξοκειλνει, έτσι δεν είναι;

Ερ. Όχι, βέβαια.

Απ. Όχι, προς Θεού. Ε, ο «Ζορμπάς» και κατά καιρούς ανοίγουν ένα, δύο αλλά ξανακλείνουνε αλλά τα βασικά μαγαζιά που παραμένουνε χρόνια είναι αυτά.

Ερ. Ο Πειραιάς δεν έχει κανένα, ε;

Απ. Ο Πειραιάς δεν έχει κανένα, ναι. Ε, πιστεύω ότι βολεύονται με το «Ζορμπά» λόγω του ότι είναι στη Συγγρού κοντά στο δέλτα εκεί του... στη

Συγγρού και το άλλο, ο «Ομαλός» από την άλλη πλευρά. Βολεύονται κάπως, προς το Αιγάλεω που είναι πιο κοντά στον Πειραιά.

Ερ. Τι διαφορές, αν έχουνε, έχουν αυτά τα μαγαζιά, αυτά που λειτουργούν στην Αθήνα από αυτά που λειτουργούν στη Κρήτη;

Απ. Α, στην Κρήτη είναι τέτοιο, στην Κρήτη είναι καθαρά κερδοσκοπικά, δεν υπάρχει κανένα μη κερδοσκοπικά. Το πρώτο που θα έπρεπε με το κρητικό μαγαζί στην Κρήτη, να είχε μια περισσότερη αίγλη ας πούμε σαν μαγαζί και να... η παιδεία του κόσμου.

Ερ. Οι επιχειρηματίες διαφέρουνε σε αντίληψη;

Απ. Οι επιχειρηματίες είναι καθαρά επιχειρηματίες, όπως το λες. Δεν έχουν σχέση με το χώρο, καθόλου, οι περισσότεροι. Κι αυτοί που έχουνε, την έχουν λανθασμένα, με το χώρο. Δεν ξέρω, φεύγεις κι απ' το τέτοιο, αν δεν είσαι δηλαδή μπολιασμένους πολύ ρε παιδί μου, αν δεν είσαι μπολιασμένος πολύ με αυτό το πράγμα, αν δεν είσαι μπολιασμένος, μπορείς να εξοικειωθείς, να φύγεις ας πούμε. Δηλαδή προς χάριν του χρήματος να απαρνηθείς πολλά πράγματα. Δηλαδή πολλοί θα ήθελαν να έχουν τον Ζερβάκη στο μαγαζί τους παραδείγματος χάρη και στην Αθήνα. Πολλοί τον έχουνε ζητήσει επειδή το ξέρω συγκεκριμένα. Γιατί τον έχουνε ζητήσει; Για οικονομικούς λόγους.

Ερ. Χωρίς συλλόγους, χωρίς εκδηλώσεις δηλαδή συλλόγων θα μπορούσε με ελεύθερη πελατεία να επιβιώσει ένα μαγαζί;

Απ. Μαγαζί; Ως και δύο, ναι. Έως και δύο, ναι. Πολλά σου λέω δύο, ένα μαγαζί. Ένα μαγαζί που θα μπορεί να μαζέψει όλες τις παρέες που διασκορπίζονται τώρα, δηλαδή να μαζέψει δέκα παρέες το βράδυ τις καθημερινές, δέκα παρέες ένα μαγαζί στην Αθήνα και ναι. Αλλά όταν είναι η εποχή των χορών, προς στιγμήν θέλει περισσότερα. Αυτό είναι. Δηλαδή θα μπορούσε ένα μαγαζί να έχει ας πούμε τρεις αίθουσες, όταν είναι εποχή των χορών και να έχει μία αίθουσα την εποχή που δεν υπάρχουν χοροί. Μόνο έτσι θα επιβιώσει. Να έχει τρεις αίθουσες, με τρεις διαφορετικούς λυράρηδες να παίζουνε την εποχή που είναι οι χοροί, και ποια είναι η εποχή των χορών; Από τον Γενάρη, ας πούμε απ' τα μέσα του Γενάρη, τέλος του Γενάρη μέχρι

την καθαρά Δευτέρα. Μετά τελειώσαμε. Και μετά κάποιοι γάμοι που θα μεσολαβήσουνε.

Ερ. Μέρος της κρητικής μουσικής με τη «σωστή» ας την πούμε εντός εισαγωγικών παραδοσιακή της μορφή θεωρείς ότι έχει μεταφερθεί σε μουσικές σκηές στην Αθήνα;

Απ. Αρχίζει, θεωρώ ότι αρχίζει.

Ερ. Αυτό έχει κάνει ζημιά δηλαδή στα κρητικά μαγαζιά;

Απ. Όχι, προς στιγμήν, όχι. Έτσι κι αλλιώς αυτοί δεν πηγαίνανε στα κρητικά, αυτοί δεν είναι... Δεν μπορώ να τους πω ορίτζιναλ, δηλαδή να τους πω γνήσιους. Δεν ξέρω. Δηλαδή αυτοί θέλουν και το διαφορετικό, θέλουνε το κρητικό τραγούδι πιο έντεχνα παιγμένο. Το θέλουνε δηλαδή και μ' ένα ύφος διαφορετικό, το τραγούδι. Θέλουν και μία άλλη άποψη μέσα στη μουσική. Δεν ξέρω πώς να το πω, είναι πιο ψαγμένοι; Δεν ξέρω αν είναι πιο ψαγμένοι. Ε, τώρα αρχίζει και γίνεται, τώρα.

Ερ. Δηλαδή η πελατεία που...

Απ. Που έφυγε από κει... δεν νομίζω όχι, όχι. Είναι ο κόσμος όχι, όχι. Θεωρώ ότι είναι άλλος κόσμος αυτός. Αυτός δεν πήγαινε ποτέ στα κρητικά μαγαζιά.

Ερ. Μπράβο, αυτό ήθελα να ρωτήσω. Ναι.

Απ. Δεν πήγαινε. Θεωρώ επιπέδου μορφωτικού πιο πάνω. Αυτοί που πάνε στα μη κρητικά μαγαζιά.

Ερ. ...μουσικού...

Απ. Ναι, ναι.

Ερ. Μάλιστα.

Ερ. Γιατί αυτό;

Απ. Δεν ξέρω τώρα γιατί, ίσως κάποιοι ξέρουνε κάποια πράγματα μουσικά, βλέπουν ότι δεν τους εκφράζει αυτό που γίνεται στο κρητικό μαγαζί και ο τρόπος διασκέδασης αλλά και το ύφος και το παίξιμο και δεν... Είναι και τρίτη γενιά, ίσως.

Ερ. Όχι, γιατί τους θεωρείτε αυτούς πιο μορφωμένους καλλιτεχνικά απ' τους άλλους που πάνε στα κρητικά;

Απ. Μορφωμένα εννοώ ότι έχουν σχέση περισσότερη με τη μουσική, με τη μουσική. Αυτό εννοώ, όχι ότι είναι πιο ξύπνιοι, όχι ότι οι άλλοι είναι

βλάχες, ας πούμε. Θεωρώ ότι ξέρουν κάποια πράγματα... δηλαδή μπορεί να έχουν σπουδάσει, ξέρω 'γω να έχουν κάνει πέντε χρόνια πιάνο ας πούμε, μπορεί να έχουν κάνει πέντε χρόνια, να έχουνε φύγει λίγο απ' την... να έχουνε κάνει και λίγο δυτική μουσική.

Ερ. Ναι, αλλά έχουν σχέση με άλλη μουσική, με ένα άλλο είδος, ας πούμε.

Απ. Ναι, με ένα άλλο είδος, ναι. Αυτοί είναι λίγοι θεωρώ ακόμα αλλά εκεί βαδίζει όμως. Εκεί βαδίζει. Δηλαδή η μπριζόλα ας πούμε, ξέρω 'γω η κλασική, το πιλάφι που τρώμε ξέρω 'γω στο κρητικό μαγαζί, ας πούμε, θεωρώ ότι πάει προς το τέλος του. Κανείς δεν πεινάει. Εγώ θυμάμαι παλιά ας πούμε «κάναμε κρα» να πάμε στο μαγαζί να φάμε μια μπριζόλα. Το θυμάμαι αυτό, την μπριζόλα. Δεν πεινάει κανείς ας πούμε και πιστεύω ότι τα σπίτια τώρα μαγειρεύουνε καλύτερα κι απ' τα κρητικά μαγαζιά. Έτσι δεν είναι; Και πιο καθαρά και πιο καλά και δεν τους λείπει το παραδοσιακό δηλαδή. Και τα μαγαζιά απ' έξω δεκάδες μαγαζιά που πουλάνε παραδοσιακά προϊόντα, δεν τους λείπει τίποτα. Οπότε τι τους λείπει; Ένα καλό μαγαζί, ένας καλός χώρος να μπορούν αξιοπρεπώς να πάνε να... με την οικογένειά τους ή με μια παρέα... κι εγώ προσωπικά δεν θέλω ας πούμε να πάω την οικογένειά μου και να υπάρχει, να χορεύουν πάνω στα τραπέζια. Με εκνευρίζει. Όπως γίνεται σε κάποια μαγαζιά. Ανεβαίνουν πάνω στα τραπέζια. Με πειράζει να συνοδεύει ας πούμε αρμόνιο τη λύρα. Με εκνευρίζει. Γιατί αυτός ο ίδιος ο μουσικός τον έχουνε φέρει απ' το σκυλάδικο και συνοδεύει τη λύρα. Δεν έχει παιδεία κρητική ας πούμε παραδείγματος χάριν, τον έχουνε φέρει απ' το σκυλάδικο και του λένε «έλα εδώ εσύ, παίξε μας, εκεί». Τι παίξε μας; Τι να μας παίζεις; Όλα αυτά, λίγο το ένα, λίγο το άλλο, νομίζω ότι υπάρχει ημερομηνία λήξης. Και των μαγαζιών της Αθήνας. Όσο υπάρχουν ακόμα χοροί, κρατιούνται τα μαγαζιά. Κάποια θα κλείσουνε, αν θα μείνει ένα θα επιβιώσει. Ένα, το πολύ δύο θα επιβιώσουνε. Τα υπόλοιπα θα κλείσουνε, έχουν ημερομηνία λήξης όπως έχουν ημερομηνία λήξης κι οι συλλόγοι με τον τρόπο που λειτουργούνε. Όπως λειτουργούσαν πριν από τριάντα χρόνια, με τον ίδιο τρόπο λειτουργούν και τώρα. Τι θα αλλάξει; Δεν έχω σκεφτεί. Θεωρώ όμως

ότι πρέπει να αλλάξει. Προς τα μπροστά. Τι είναι το μπροστά για τον καθένα, είναι διαφορετικό. Νευρίασα τώρα, ε;
(Γελάνε)

Ερ. Κύριε Καραβυράκη ευχαριστούμε πάρα πολύ.

Απ. Κι εγώ ευχαριστώ Ειρήνη.

Ερ. Είναι πολύτιμα όσα μας είπατε.

Απ. Είναι πολύτιμα τώρα, τι είναι... Καμιά φορά παραστράτησα κι απ' την ερώτηση γιατί παρασερνόμουνα απ' τις σκέψεις μου, πήγαινα και σε διαφορετικό δρόμο αλλά μέσες άκρες τα 'παμε.

Ερ. Ευχαριστούμε πολύ.